

Eriks Ādamsons

S E Š I
K R U S T I

Drama 3 cēlienos

PERSONAS :

Alma, pansijas «Meža šalkas» kalpone

Māte

Juris, Almas brālis

Pārdevējs

Andrejs, stiklpūtējs

Edgars Kalējs

Jete

Leimana kundze, pansijas «Meža šalkas» īpašniece

Kungs no 1. istabas

Kundze no 1. istabas

Kungs no 2. istabas

} pansijas «Meža šalkas» pansionari

Notiek tagadnē vienā peldvietā, jūlija mēnesī.

PIRMAIS CĒLIENS

Priedes, egles, jasminu krūmi. Pa labi — garš sols un neliels, apzaļojis baseins ar sēravotu un uzrakstu: «Sēravots». Pie baseina garā ķēdē piestiprināta maza krūzīte. Pa kreisi — paprāvs laikrakstu, papirosu, konfekšu un augļudeņu kiosks. Pie kioska soliņš. Blakus kioskam starp jasminu krūmiem galds ar pāris krēsliem. Pie vienas priedes divas tāpelītes ar virziena rādītājiem — viens virziena rādītājs vērsts pa kreisi, un zem tā uzraksts «Uz zirgu tramvaju»; otrs virziena rādītājs vērsts pret skatuves dibenu un zem tā uzraksts «Uz «Meža šalkām»». Vidū kupls ozols, pie kura afiša ar uzrakstu: «Tautas sapulce. Runās Edgars Kalējs.» Zem šī ozola akmens blūķis, kurā iecirsti seši apsūnojuši krusti. Saulaina, ļoti karsta diena. Kioskā sēž p ā r d e v ē j s, vecāks vīrs.

Alma baseinā smej ar krūzīti sērūdeni un iepilda to pudelēs. Pa labi uznāk stiklputējs Andrejs, brūns, spēcīgs, darba drēbēs. Pieiet pie baseina. Briidi gaida. Alma ievēro viņa klātbūtni, iedod tam krūzīti. Viņš paņem, iesmej sērūdeni, dzer.

Andrejs (*nejauki saviebj seju*). Smird. (*Atdod krūzīti Almai, pamāj ar galvu, pasmaida un dodas pie kioska. Alma turpina pudelēs iepildīt sērūdeni.*)

Andrejs (*pārdevējam*). Pudeli augļudeņa! (*Nosēžas uz soliņa pie kioska. Saule viņu apspīd. Pārdevējs pasniedz glāzi, attaisa pudeli, ieļej augļūdeni. Andrejs dzer. Pārdevējs paskatās nelielā termometrā.*)

Pārdevējs. Ko? Vai tas varētu būt? 40° saulē! Tādēļ jau arī ļaudis tik izslāpuši! (*Vēro Andreju.*) Ta tad ir cilvēks! Cepina sevi! Kādēļ nesēžat tur ēnā? (*Rāda jasminiem iežogoto galdiņu. Noslauka piedurknē pieri.*) Pat ēnā jāsmok nost.

Andrejs (*zobgalīgi*). Jāsmok nost. Ēnā — ha, ha, ha! Esmu ilgus gadus strādājis stikla fabrikā — pie liesmojošām krāsniņām. Tā tik ir uguns! 60—70°! Te jau gluži dzestri. (*Nodrebinaš.*) Brrr! (*Paņem augļūdeņa pudeli, ieļej glāzē un dzer. Alma, pa to laiku iepildījusi pudelēs sērūdeni, arī pienāk pie kioska.*)

Alma. Labdien!

Pārdevējs. Labdien, labdien, Alma! Ko tad jūs vēlaties?

Alma. Gribēju zināt, kad pienāks zirgu tramvajs.

Pārdevējs. Katrā ziņā drīz tam jābūt klāt. Vēlākais pēc divdesmit minūtēm.

Alma. Pateicos. Tad vēl varu aizskriet līdz pansijai. (*Grib iet.*)

Pārdevējs. Vai tad jauni pansionari ieradīsies?

Alma (*pamāj piekrītoši ar galvu*).

Pārdevējs. Un jums laikam jāpalīdz viņu rokas somas aiznest līdz «Meža šalkām»?

Alma. Jā.

Pārdevējs. Cik jūs maz runājat! Peldvietas paruna: klusa kā Alma.

Alma. Jāsteidzas. Jāaiznes sērūdens.

Pārdevējs. Pagaidiet! Te autobusa šoferis atstāja vairākus pansijai adresētus saiņus. (*Izceļ vienu gluži mazu, otru drusku lielāku saini. Alma sērūdeņa pudeles saņem labā, saiņus kreisā rokā.*) Un tad te vēl ir viens — stipri lielāks.

Alma. Vispirms aiznesišu šos un tūlīt atgriezīšos pēc tā lielā.

Pārdevējs. Labi, labi. Vai tad jums nedeg kāju pēdas, mūžam tā apkārt skraidot?

Alma. Man arvien aukstas kājas.

Pārdevējs. Nu ko tad? (*Alma iet prom.*) Vai zināt, mūsu peldvietā vēl ir otra paruna. (*Alma apstājas.*) Žigla kā Alma. Un kāda būs trešā paruna?

Alma (*atskatās*). Ļauna kā Alma. (*Prom.*)

Pārdevējs (*krata galvu, Andrejam*). Ak meistar, meistar! Kādēļ neparunājāties (*māj ar galvu uz to pusi, kur Alma aizgāja*) ar viņu? Vai tad jums viņa nepatīk?

Andrejs (*paskatās kabatas pulkstenī*). Bez ceturkšņa viens. Jāiet. (*Izdzēr pēdējo lāsi, atdod pudeli un glāzi pārdevējam.*) Nu tad (*pieceļas, pasniedz pārdevējam naudu*) — pareiza nauda?

Pārdevējs. Jā, jā. Paldies. (*Pēkšņi rāda uz afišu.*) Lasījāt? Tautas sapulce. Edgars Kalējs iebraucis. Zemnieku aizstāvis.

Andrejs (*nevērīgi*). Ak tā? — Bet nav jau laika, — «Meža šalkās» verandas logi jāiestiklo. Tā man tāda blakus nodarbošanās — svētdienās.

Pārdevējs. Nu jau arī par vēlu. Drīz sapulce būs galā.

(Pamāj uz akmens blūka pusi.) Un kādas jūsu domas par tiem sešiem krustiem? (Andrejs vienaldzīgi atmet ar roku.)

Pārdevējs (ple sevis). Savādnieks.

Andrejs (pakasa pakausi). Sakiet, — kas tad īsti jādara, lai kājas būtu siltas?

Pārdevējs. Ak tu brīnums! Vai tad jums arī aukstas kājas, ko?

Andrejs. Nē, manai mātei. Viņa ļoti veca.

Pārdevējs. Kas jādara? Hm. Ir dažādi līdzekļi. Starp citu, esmu dzirdējis, ka vajagot vakaros pie kājām turēt pudeli ar karstu ūdeni.

Andrejs. Ak pudeli. (Pasmaida.) Nu labi! — Jāaiziet vēl mājās pēc darba rīkiem. (Rāda ar roku pa kreisi.) Tepat netālu dzīvoju. (Pieliek roku pie cepures. Iet pa kreisi prom. Nāk lēni un gurdi Alma. Andrejs tai nepiegriež nekādu vērību. Arī viņa neievēro Andreju.)

Pārdevējs (Almai). Jau atpakaļ! Jauki. Tūlīt es jums iedošu to lielo saini — bet tas ir (iznes no kioska ar pūlēm lielu saini un novieto pie soliņa) — pū — diezgan — pū — smags...

Alma. Un kā ar to zirgu tramvaju?

Pārdevējs (pieliek plaukstu pie pieres, lūkojas tālumā). Nav vēl redzams. Vecs zirgs, lēni velk.

Alma. Tad vēl varu arī šo saini aiznest līdz «Meža šalkām». (Visādi mēģina satvert un pacelt lielo saini.)

Pārdevējs (nepiegriež Almas pūlēm nekādu vērību). Vai ievērojāt to strādnieku, kas te dzēra augļūdeni?

Alma (pavirši klausās pārdevējā). Nē.

Pārdevējs. Jūs tak zināt, ka ārpus peldvietas atrodas stikla fabrika. Un tas vīrs arī ir stiklpūtējs. Savāds cilvēks, krietns cilvēks! Žēl, ka jūs tā viens otram ejat garām. Es viņu gan mudināju, lai ar jums drusku tuvāk iepazīstas, bet... (Pēkšņi paskatās Almā, kura visu laiku nopūlējusies ap nesa-mo.) Ko jūs tur! (Pieiet, pieliek roku pie saiņa, krata galvu.) Ak tad ir gan baltroce! Mana sieva vēl sešdesmit piecu gadu vecumā nesa tādus (plati izpleš rokas) veļas grozus ar vienu pirkstu, kā kādus kūku kurvišus. Un jūs — ek, tagad tie cilvēki vairs nekam neder!

Alma (vēlreiz mēģina). Neērti satvert.

Pārdevējs (palīdz). Te aiz tās virves — te, te!

Alma. Jā, tā būs labāk. Paldies! (*Saņem saini. Pārdevējs ieiet kioskā. Alma ar lielām pūlēm panes saini mazu gabaliņu, tad tas izslīd viņai no rokām. Alma uztraukti, it kā palīdzību meklējama, lūkojas apkārt, nolaiž bezspēcīgi rokas, izbailēs, pie sevis.*) Kādas bailes, lielas bailes!

Pārdevējs (*omulīgi nožāvājas, izstiepj rokas, tad palūkojas ārā no kioska, ierauga Almu*). Kas tad jums? (*Izsteidzas no kioska pie Almas.*) Rokas dreb. Skatiens kā izbiedētam bērnam.

Alma (*pieliek roku pie krūtīm*). Man šķiet, ka tūlīt spļaušu asinis.

Pārdevējs. Kas jums nāk prātā! Vai tad esat jau kādreiz spļāvusi?

Alma. Pirms gada. Neviens to neredzēja. Un no tā laika mani moka savādas bailes — man liekas, ka reiz Leimaņa kundzes un visu pansionaru acu priekšā sākšu atkal spļaut... asinis... (*Īss klusums. Ļoti uztraukti.*) Tad zaudēšu vietu. Kas tad mani pieņems?

Pārdevējs. Māte. Brālis.

Alma. Jau labi sen aizrakstīju, ka gribu braukt pie viņiem uz pilsētu. Bet tie neatbild. Tas nozīmē, ka arī viņiem iet ļauni. Māte veca, nevar strādāt, brālis jūrnieks, maz pelna. Nē, mājās es nevaru doties!

Pārdevējs. Nāciet! (*Saņem saini, noliek to pie kioska. Alma bailīgi seko pārdevējam.*)

Pārdevējs. Nosēdieties te ēnā starp jasminu krūmiem. (*Alma nosēžas.*) Tā. Atņemiet elpu!

Alma. Es laikam izskatos ļoti nožēlojama?

Pārdevējs. Ko jūs! — Pasēdiet kādu brīdi — pagaidiet tramvaju, un tad pamazām — lēnā garā...

Alma. Sakiet, — ko lai daru, ko lai daru?

Pārdevējs (*rāda uz aīšu*). Lūk, šai sapulcē runās plaši pazīstams sabiedrisks darbinieks — tautas aizstāvis — tātad arī jūsu aizstāvis. Edgars Kalējs.

Alma (*neapzinīgi burto aīšu*). Edgars Kalējs... (*It kā kaut ko senu atcerēdamās.*) Edgars...

Pārdevējs. Vai jūs viņu pazīstat? Tāds tumšmatis, jau mazliet iesirms. Diezgan stalts.

Alma (*iesaucas*). Edgars Kalējs! (*Priecīgāk.*) Tas jau būs Edgars (*priecīgi*) — mans jaunības draugs!

Pārdevējs. Nu redziet! Viņš jums palīdzēs. Jā, tas tik ir vīrs! Kādi viņam sapulcēs panākumi! Aplausi nerimstas.

Alma. Kādēļ viņš te ieradies?

Pārdevējs. Sešu krustu akmeņa lietā. Zināt? (*Alma noraidoši krata galvu. Pārdevējs skatās pa kreisi, pieliek pirkstu pie lūpām.*) Tsss! — Tur jau viņš nāk — viņš jums visu izstāstīs daudz labāk nekā es.

Iesteidzas Edgars Kalējs, izspūrušiem matiem, pelēkās, pašaustās, laucinieku drēbēs, nosvidis, izslāpis, noputējis. Rokās mazs foto aparats. Slauka ar kabatas lakatiņu pieri. Neievēro Almu.

Pārdevējs (*aizstājas Kalējam ceļā*). Atvainojiet, Kalēja kungs, ka uzdrošinos jūs uzrunāt. Esmu viens no jūsu piekritējiem. Vai drikstu piedāvāt pudeli augļūdeņa? (*Ieskrien kioskā.*)

Kalējs. Pateicos. Jūs esat pārāk laipns. Tiešām, esmu ļoti izslāpis. (*Nostājas pie kioska. Pārdevējs žigli viņam pasniedz glāzi un ielej tajā augļūdeni.*)

Pārdevējs. Tāds karstums! 40° saulē!

Kalējs. Un ja vēl jārunā... divas stundas trīssimt, četršimt, piecsimt klausītāju klātbūtnē... (*Kāri un ātri dzer, labā rokā turēdams glāzi un fotoaparatu; ar kreiso roku izņem no kabatas naudas maku.*)

Pārdevējs (*to ieraudzīdams*). Ko jūs! Kalēja kungs! Dariat man to prieku — dzeriet, cik gribat, bet tikai nemaksājiet!

Kalējs. Ir gan šai peldvietā patīkami ļaudis! (*Atdod glāzi pārdevējam, noglabā naudas maku.*) Vēlreiz pateicos! Visu labu! (*Sniedz pārdevējam roku. Alma pieceļas, pienāk pie kioska. Kalējs pagriežas, prom ejot, ierauga Almu.*)

Kalējs (*pārsteigts*). Alma! (*Laipni smaida.*)

Alma. Tu vēl mani atceries?

Kalējs. Protams. (*Sarokojas. Pārdevējs omulīgi berzē rokas.*)

Alma. Kā tu esi noputējis! Un noguris. Droši vien būsi arī izsalcis?

Kalējs nevērīgi atmet ar roku.

Alma. Tu, liekas, nepiegriez sev nekādu vērību. Tā nevar.

Kalējs. Man prieks, ka tu tā rūpējies par mani. (*Abi dodas pie soliņa blakus sēravotam.*)

Alma. Vispirms saki man, — kā tev veicās sapulcē?

Kalējs. Jauki. Esmu pilnīgi apmierināts.

Alma. Ko tu runāji? (*Abi iet gar sešu krustu akmeni.*)

Kalējs. Galvenām kārtām par šiem sešiem krustiem.

Alma. Tas ir labi, Edgar! Izstāsti, ko tu gribi darīt ar šo vēsturisko akmeni!

Kalējs. Gan jau! (*Abi nosēžas uz soliņa.*) Jā, tu man ļoti patīc, tāpat kā toreiz pirms desmit gadiem. Bet tad mēs katrs gājām savu ceļu.

Alma. Es, protams, nebeidzu augstskolu.

Kalējs. Tas nebija galvenais iemesls. Tava māte mani neieredzēja. Jau kā zēnu. Varbūt tādēļ, ka es reiz tai nozagu pusrubli. Pēc tam viņa arvien mani sauca par «zaglēnu».

Alma. Kam tev to vajag atcerēties! Tu paņēmi naudu, lai nopirktu skolas grāmatas. Tu biji tik centīgs — un nabags. Jā, es pametu augstskolu, bet tu turpināji studijas...

Kalējs. Un pēc trim gadiem kļuvu tiesību zinību kandidats. Nu un tad es čakli nodevos sabiedriskam darbam un tikai tagad, kad beidzot esmu kaut ko sasniedzis, atjēdzos un vispirms atcerējos tevi. Tikai nezināju, kur lai tevi atrodu.

Alma. Un atradi pilnīgi negaidot.

Kalējs. Vai tu par to priecājies?

Alma. Jā.

Kalējs. Bet es par sevi vien runāju. Kā tad tev veicies?

Alma (*īsu brīdi klusē*). Dažus gadus pasniedzu valodas stundas... biju mašīnrakstītāja... tad pāris gadu veltī meklēju darbu...

Kalējs. Un tagad? Ko tad te tu dari?

Alma (*apmulst, tad ātri ar nepatiku*). Pasniedzu angļu valodu, vēsturi... vārdu sakot, dzīvoju šai dienai... Manai dzīvei nav nekādas lielākas nozīmes... Bet tas ir par maz, drusku par maz, vai ne, tu saproti, Edgar?

Kalējs. Saprotu.

Alma (*pieceļas*). Var ciest neveiksmi pēc neveiksmes gadu, divus gadus, piecus gadus, var ciest desmit gadus, bet tad pietiek — tad jāsabruk.

Kalējs (*arī pieceļas*). Kādēļ sabrukt?

Alma. Vai jāpaceļ dūre! (*Abi aiziet sāpus pa labi. Sēravo tam pa to laiku smagi tuvojas kungs no 1. istabas ar kundzi no 1. istabas. Pēdējai spieķis rokā. Viņiem seko kungs no 2. istabas. Alma neuzkrītoši pamāj ar galvu uz atnācēju pusi.*) Vai tu redzi šos kungus? Es viņus pazīstu.

Kalējs. Es arī. Tie ir mani pretinieki.

Alma. Un mani. (*Domādama kungu no 1. istabas — tas ar lielām pūlēm pieliecas un iesmeļ krūzītē sērūdeni.*) Šis kungs, kas pašlaik smeļ sērūdeni, cara laikos bijis ģenerālis. Tagad saņem tautas pensiju. Viņam cukura slimība. (*Domādama kundzi no 1. ist.*) Viņa sievai klejojošas aknas un kājās bez tam vēl laikam reimatisms. (*Kungs no 1. ist. padzeras un pasniedz krūzīti kundzei. Tā arī dzer un viebjas.*)

Kalējs. Bet vai tam otram kungam arī kāda kaite? (*Kundze no 1. ist. laipni pasniedz krūzīti kungam no 2. ist. Pēdējais iesmeļ sērūdeni.*)

Alma. Protams. Šai peldvietā katram kāda kaite. Viņam nieres slimas. (*Pēc mirkļa klusi, bet asi.*) Es viņu ienīstu!

Kalējs (*brīnās*). Kādēļ? (*Kungs no 2. ist. dzer sērūdeni.*)

Alma. Pirms vairākiem gadiem ierēdņu skaita samazināšanas dēļ viņš mani padzina no sava departamenta, bet tai pašā dienā pieņēma manā vietā savu draudzeni. Pēc tam divus gadus biju bez darba.

Kungs ar kundzi no 1. ist. lēni turvojas sešu krustu akmenim. Tiem seko kungs no 2. ist.

Kalējs. Hm. (*Abi vēro pansionarus.*) Kāpj kā tādi slimi ziloni.

Alma. Viņi ēd, guļ, smagi aizvelkas no galda līdz gultai, paspēlē domino un slimo. (*Pārdevējs skatās pa kreisi, ātri izkāpj no kioska un aizsteidzas pa kreisi prom.*)

Kalējs. Es gribu nofotografēt šo akmeni. (*Iet ap sešu krustu akmeni, tad fotografē. Kungi ar nicināšanu viņu uzlūko.*)

Kungs no 2. ist. (*uzlūkodams sešu krustu akmeni*). Ne-jēdzīgie krusti! Taisni lec acīs!

Kalējs (*skaji*). Drīz tie vēl vairāk lēks jums acīs!

Kungs no 2. ist. (*pagriežas pret Kalēju*). Nekad!

Kalējs. Tomēr. Par to es gādāšu!

Kungs no 1. ist. (*uzspļauj sešiem krustiem*). Tfu!

Alma. Bezgoži! (*Kalējs satrūkstas.*) Jūs gluži labi zināt, ko nozīmē šie seši krusti, un tomēr spļaujiet uz tiem! Jā, taisni tādēļ jūs spļaujiet, ka zināt, ko tie nozīmē. (*Kungi naidīgi paskatās Almā, tad novēršas, lūkojas kaut kur prom, izliekas, it kā nekā nedzirdētu.*) Ak, kā jūs priecātos, ja atgrieztos baronu laiki — vai ne? — ja zemniekus šautu tāpat kā pirms simt gadiem, kad te vēl bijis varens priežu, egļu un ozolu mežs. Iedo-

mājas — lepnas medības (*rāda ozolu*) — zem ozola piedzērušies baroni dzer, klaigā, lielās — atsauc sešus brašus dzinējus — zemnieku puisus, pavēl tiem izrakt zem ozola bedri un katram liek iekalt akmeni vienu krustu. Un kas notika pēc tam? Kāpt vajadzēja šiem zemnieku puisiem, vienam pēc otra vajadzēja kāpt šai ozolā, bet, kas kāpa, to nošāva piedzērušies baroni. Kāpj viens — šauj, — tas iekrīt bedrē; kāpj otrs — šauj, — tas iekrīt bedrē; kāpj trešais, ceturtais, piektais, sestais, — atkal šauj, un visi viņi sakrīt bedrē — bedri aizber un uz tās uzvel šo sešu krustu akmeni...

K u n g s n o 1. i s t. (*kliedz*). Tas nekad nav noticis!

K u n d z e n o 1. i s t. Blēņas!

K u n g s n o 2. i s t. Spoku stāsts!

A l m a. Jums netiek dzirdēt? (*Kungam no 1. ist.*) Jūs gribat aizmirst pagātņi? Bet saņemot šīs pašas tautas pensiju. (*Kungam no 2. ist.*) Un jūs, kungs no departamenta, arī ne labprāt klausāties, jo jūs domājat tikai par saviem veikaliem, amatiem, izpriecām. Vai ne?

K a l ē j s (*bailīgi uzlūko Almu*). Alma, kas tev? Alma!

K u n g s n o 2. i s t. Ar sūnu apaug šis akmens, garāmgājēji to apdauza...

K u n g s n o 1. i s t. Liešus saēd...

K u n d z e n o 1. i s t. Suņi apslacina...

A l m a. Bezkaunas!

Kundze no 1. ist. strauji apgriežas, draud Almai ar spieķi.

K a l ē j s. Dzelzs sēta drīz pacelsies ap šo ozolu; akmeni no fotografēju un tūkstoš pastkartēs izplatišu tautā; turistu grāmatās katrs varēs lasīt šo mūsu dzimtenes vēsturisko notikumu latvju, vācu, franču un angļu valodā...

Kungi apgriežas, naidīgi uzlūko Kalēju.

K u n g s n o 1. i s t. (*rādīdams uz sešiem krustiem*). Kas tad īsti ir šie seši krusti? Spēļu kārts — krusta sešnieks — demagoga rokās.

K u n g s n o 2. i s t. Reklama veklam blēdim.

K u n d z e n o 1. i s t. (*Kalējam*). Zemniekus jūs varat muļķot. Tie jums vēl tic. Bet tauta jūs tomēr nicina!

K u n g s n o 2. i s t. (*rādīdams uz aīšu, zobgalīgi*). Tautas sapulce. Runās Edgars Kalējs.

Kungs no 1. ist. Zināt, kas jūs īsti esat? Laužu muļķotājs!

Kundze no 1. ist. Krāpnieks!

Kungs no 2. ist. Liekulis!

Alma. Nelieši!

Kalējs (*Almai, mierīgi*). Tiesā es ar viņiem runāšu.

Kungs no 1. ist. Šo vārdu viņa rūgti nožēlos!

Kungs no 2. ist. Vēl šodien ar negodu viņu padzīs no darba vietas kā pirms dažiem gadiem no departamenta. Balamute tāda!

Kundze no 1. ist. Jā, jā, par to mēs parūpēsimies!

Visi trīs lepmi iet prom. Pārdevējs atgriežas, paskatās Almā un smaidīdams iekāpj kioskā.

Alma (*Kalējam*). Kādēļ tu klusēji, Edgar? Viņi tevi izsmēja; viņi zaimoja mūsu vēsturi — kā tu varēji savaldīties!

Kalējs. Esmu pie tā pieradis. Šie pagātnes ļaudis, šie baronu draugi mani ienīst. Tās ir nevarīgas dusmas. Uzveikto dusmas.

Alma (*neticīgi*). Uzveikto?

Kalējs. Protams. Tu vēl šaubies? (*Īss klusums.*) Bet ko viņi tev tur draudēja?

Alma (*atceras, satrūkstas*). Patiesi... esmu gājusi par tālu... jā... (*Apjūk.*) Es viņu bērniem pasniedzu valodas stundas... un nu, protams, zaudēšu darbu...

Kalējs. Varbūt varu tev palīdzēt? Vispār, labāk būtu, ja tu dotos uz pilsētu. Bet par to parunāsim vēlāk. Pašlaik man nav vaļas. Gribu ieiet arī pie peldvietas kārtibnieka. Jāpalūdz, lai viņš vairāk pieskata šo sešu krustu akmeni. Ko tur vēl var zināt...

Alma. Tas ir labs darbs, ko tu dari, Edgar. (*Sniedz sirsnīgi roku Kalējam. Abi īsu brīdi saskatās. Tad Kalējs ātri iet pa labi prom. Alma seko tam ar acīm. Domā kaut ko pie sevis.*)

Pārdevējs (*smaida*). Alma, panāciet šurp! (*Alma lēni pieiet pie kioska.*) Kādēļ man nekā neteicāt? Bet to es jau sen nojautu. Tiesību zinību studente — «Meža šalku» pansijas kalpone. Es nebrīnos.

Alma (*drūmi*). Kalpone? Vairs ne. Vēl šodien Leimaņa kundze mani padzīs no pansijas.

Pārdevējs (*brīnās*). Tiešām? Tādā gadījumā Kalējs teiks savu vārdu.

Alma. Viņš drīz aizbrauks uz pilsētu. Es ne. Mani negaida mājās.

Pārdevējs. Varbūt tomēr gaida?

Alma. Nē. Bet es jūtu — šodien es spļaušu asinis tāpat kā pirms gada, kad bija karsta jūlija svētdiena... Un jūs smaidāt!

Pārdevējs (*strauji izrauj no piedurknes un augstu paceļ gaisā pastkarti*). Pastkarte! Almai! No mājām! Veselu nedēļu gulējusi mūsu pasta iestādē! Še ņemiet, lasiet!

Alma (*ātri saņem pastkarti, apskata vienu pusi*). Pulvera tornis. (*Apgrīž karti otrādi, paliek arvien gaišāka.*) Jā, jā, tas ir mātes neveiklais, mīlais rokraksts! «Almiņ! Tavs brālis Juris strādā uz kuģa «Valzivs» — Dānijā. Pelna labi. (*Pārskrien ar acīm dažas rindas.*) Divas trešdaļas no viņa algas saņemu kārtīgi katra mēneša pirmās dienās kuģa sabiedrības kantorī. Varu iztikt. Tu laikam nezini, ka pilsētas krājkasē man tāds mazs noguldījums. Meitiņ, tu raksti, ka tev nav viegli... (*Alma brīdi aiztur elpu, tad priecīgi.*) Ja nepāvisam nevari izturēt, brauc šurp pie manis uz pilsētu.» (*Paceļ galvu, liksmi atkārtoti.*) Brauc šurp pie manis uz pilsētu! — Labā māte! Viņa nav mani aizmirsusi! Labais brālis!

Tālumā zvana zirgu tramvajs un rīb zirga pakavi.

Pārdevējs. Klau! Zirgu tramvajs tuvojas. Stipri nokavējies.

Alma. Ar to es vēl šovakar braukšu prom — prom no šiem stulbiem, slimiem pagātnes cilvēkiem, no šīs riebigās pansijas, no šīm «Meža šalkām!» (*Pārdevējs un Alma skatās pa kreisi.*) Redzat, cik gausi velkas zirgu tramvajs? Vai esat ievērojuši šo tramvaja zirgu? Viņa vārds Kaspars... vecais Kaspars! (*Zirgu tramvaja tuvošanās arvien skaļāk dzirdama.*) Viņš zemi nokārtu galvu gausi velk ļaudīm pārpildīto vagonu...

Skaļi rīb pakavi, skan zvani, tad apklust.

Pārdevējs. Tramvajs piebraucis.

Alma. Kaspars apstājies. Nokāris galvu vēl zemāk. Es gribu noglāstīt viņa gaišbrūnās krēpes. (*Dzirdama ļaužu kņada.*)

Pārdevējs. Izkāpj zaļumnieki ar rokas somām, dažādiem saiņiem un nesamiem. Vai starp tiem ir arī kāds «Meža šalku» pansionars?

Alma. Nav. Bet kas man par daļu! Es jau tikpat kā neesmu
vairs kalpone. (*Pēkšņi iekļiedzas.*) Māte un brālis!

Pārdevējs (*izbrīnījies*). Kas? Ko?

Ienāk Almas māte, sirma, vecmodīgās, bet glītās drēbēs, rokās uzmanīgi
nes lielu puķpodu ar «lauztām sirdīm». Mātei seko Almas brālis Juris —
melniem, sprogainiem matiem, ļoti brūns, jauns, atletisks, jūrnieka drēbēs,
katrā rokā smagi, nodiluši senlaiku čemodani.

Māte (*Jurim*). Neapdauzi tikai tiem čemodaniem stūrus!
(*Juris pikti paskatās mātē.*) Labdien, Almiņ!

Alma (*pīlnīgi apmulsusi*). Jūs — te! ...

Māte (*Jurim*). Noliec uzmanīgi tos čemodanus un paturi
puķpodu. (*Juris to dara. Māte apkampj Almu.*) Mana nabaga
meitiņa!

Juris. Labdien! (*Ož gaisu.*) Ož. Pēc vecām olām.

Alma vēl arvien nevar attapties.

Māte (*Jurim*). Dod šurp! (*Paņem puķpodu. Almai.*) Tu esi
pārsteigta? Negaidīji mūs?

Alma (*pavisam klusu*). Māt!

Māte. Tik ilgi neesam tikušās! Pusotra gada! Kā tev gājis
pa to laiku?

Alma (*vēl klusāk*). Māt!

Juris (*vēro sešu krustu akmeni*). Kas tas par akmens blu-
ķīti? (*Pieiet. Grib pakustināt. Nevar. Skatās ar apbrīnošanu
akmenī.*)

Alma (*Jurim*). Domāju, ka tu esi uz kuģa... Dānijā! ...

Juris. Uz kuģa... (*Nicīnoši atmet ar roku.*) Biju, bet nu
vairs neesmu! ...

Alma. Es nekā nesaprotu! Runājiet!

Māte (*Almai*). Kāda tev skarba balss!

Alma. Juri, ko tas nozīmē? Kādēļ tu atstāji kuģi?

Juris. Kādēļ? Kādēļ? Ko tu no tā saproti? Nekā!

Māte. Esot sakāvies ar kapteini.

Alma. Kā jau parasts!

Juris. Tītaru mātes! Kas par kapteini? Ar bocmani, nevis
ar kapteini! Un es rīkojos pēc labākās sirdsapziņas.

Alma. Kā tad tu sakāvies ar to bocmani?

Juris. Pletīzers, ne bocmanis! Viņš mani nosauca par ēzeli,
es viņu par cūku — nē, par jūras cūku. Pēc tam viņš man zvēla
pa ausi. Nu, un tad es viņu piekāvu, bet tā labi veselīgi. Tas
bija viss.

Alma. Jauki, pārāk jauki! Kauslis tāds!

Māte. Krājkase manu noguldījumu beidzamās dienās vairs neizmaksāja. Palikām pilnīgi bez līdzekļiem. Ko gan citu varējām darīt kā doties pie tevis?

Alma. Man arī nekā nav!

Māte. Tu esi skolotāja, pasniedz stundas.

Alma. Kas tev to teica?

Māte. Pati man rakstīji!

Alma. Jau pusotra gada esmu «Meža šalku» pansijas kalpone...

Māte. Nerunā niekus!

Alma. Pienesu kungiem ēdienus, spodrinu apavus, saņemu dzeramnaudu...

Māte. Tu melo!

Alma. Skaties, kādas man rokas! Jāmizo kartupeļi, jāmazgā trauki, jāberž grīdas...

Māte. Velns lai parauj ģimnazijas un visas citas augstas iestādes, kas tevi skolojušas!

Juris. Es nekad neiešu jūrskolā. Kam man velti pūlēties? Bagātākie rēderi tikko prot savu vārdu parakstīt.

Alma. Bet arī kalpone es vairs neesmu.

Māte. Kā tā?

Alma. Mani vēl šodie padzīs no pansijas.

Māte. Kādēļ?

Alma. Esmu līdzīga Jurim. Kā viņš ar to bocmani, tā es ar pansionariem...

Māte. Sakāpies?

Alma. Gandrīz.

Māte. Arvien labāk!

Juris (*sit plaukstās*). Tā vajag!

Māte. Skaidrs. Te pie tevis mums visiem trim būs jāaiziet bojā!

Alma. Pietiek! (*Noteikti.*) Ņemiet savas mantas un sekojiet man!

Juris (*paņem abus čemodanus*). Kur tad nu iesim?

Alma (*pieiet pie pārdevēja*). Gribēju lūgt, — vai jūs man neizīrētu uz pāris dienām savā mājiņā vienu istabu?

Pārdevējs. Jūsu mātei un brālim? Varētu jau nu gan... (*Iznāk no kioska un to aizslēdz. Paskatās pulkstenī.*) Divi. Iešu pusdienās. Nu tad nāciet līdz!

Alma. Ļoti pateicos.

Pārdevējs. Ak, ne par ko! (*Iet prom.*)

Māte (*Jurim*). Ej aiznes čemodanus! Puķpods paliks pie manis. (*Juris prom. Tai pašā laikā no labās puses steidzīgi uznāk Edgars Kalējs sapīcis un nomākts.*)

Alma: Edgar! (*Pamāj ar galvu uz mātes pusi.*) Mana māte ieradusies. Un brālis.

Kalējs. Tā? Labdien, labdien! (*Sniedz Almas mātei roku.*)

Māte (*atturīgi saņem Kalēja roku*). Ak Edgars — Kalējs... (*Vēsi.*) Atceros — jā... (*Vērīgi aplūko Kalēju, un seļā tai nomanāma nepatika. Uzgriež Kalējam muguru, noiet sāņus un nosēžas uz sola pa labi.*)

Alma. Tev kādas nepatikšanas, Edgar?

Kalējs. Tava māte, liekas, vēl arvien mani neieredz.

Alma. Vai tādēļ tu esi tik nomākts?

Kalējs. Ak nē!

Alma. Vai rūpes sagādā tev tas sešu krustu akmens?

Kalējs. Jā. Kārtībnieks pavisam vienaldzīgs. Tāpat vietējie varasvīri... Es tomēr neatlaidīšos! Bet tu, Alma (*sniedz tai roku*), mani saproti un esi manā pusē? Vai ne?

Alma (*nedroši saņem Kalēja roku*). Jā... bet... Edgar, kā lai es tev to pasaku...

Kalējs (*kaut ko domā pie sevis*). Vēl man jānokārto šādas tādas darīšanas. Ļoti nepatīkamas.

Alma. Vispirms ieej kaut kur paēst, atpūties drusku!

Kalējs. Nav vaļas!... Vēlāk...

Māte (*pienāk, nepacietīgi*). Alma!

Alma (*maigi, Kalējam*). Mans nabaga draugs!

Kalējs. Tava māte grib ar tevi runāt. Vārdu sakot, satiksimies vakarā. Tepat. Pie šī kioska. Varēsi?

Alma. Jā.

Kalējs (*palokās pret māti*). Uz redzēšanos! (*Laipni pamāj ar galvu Almai. Ātri prom.*)

Māte (*izmejoši*). Mans nabaga draugs! (*Nicinoši.*) Plukata, bezdievis, meitu mednieks! (*Ar sevišķu uzsvāru.*) Zaglēns!

Alma. Vēl pēc divdesmit diviem gadiem tu neesi aizmirsusi to nelaimīgo notikumu! Tas ir nekrietni! Zemi!

Māte. Kādas viņam apvālkātas drēbes, netīra apkakle, nošķiebtas kurpes!

Alma. Man patīk viņa apvalkātās drēbes, netīrā apkakle, nošķiebtās kurpes.

Māte. Kaunies!

Alma. Man patīk Edgars Kalējs!

Māte. Ak tad tik tālu jau! Nu es visu saprotu! Viņš tevi iemācījis naidoties ar mani, ar Juri, ar ļaudīm! Tādēļ tu esi pret mums tik salta, ļauna, skarba! (*Ienāk Juri.*) Bet atceries, Alma, ka mans mūžs nav bijis vieglais. Tas bija veltīts tev! Vai tu to gribēsi noliegt?

Alma. Nē, māt!

Māte. Un Juris, kad tev ilgāku laiku nebija darba, kā divdesmit gadus vecs zēns pelnīja uz tālbraucēja kuģa mums abām maizi.

Juris. Trīs vīri to nepadarīja pie tvaikoņa katliem, ko es. Tādēļ man algu samazināja tikai par trešdaļu, kamēr citiem uz pusi. Divas trešdaļas atdevu jums.

Māte (*Almai*). Vai tu to esi aizmirsusi, meit?

Alma. Neko neesmu aizmirsusi! Paldies tev, Juri! Tu esi krietns zēns. (*Stingri.*) Labi. Es iešu uz pansiju, es nolūgšos Leimaņa kundzi un visus kungus, kurus esmu apvainojusi! Es darišu visu, lai tu, māt, un tu, Juri, un es varētu dzīvot!

Steidzīgi ienāk Jete, ļoti jauna, daiļa, eleganta. Vēro apkārtņi.

Jete (*Almai*). Vai neesat redzējusi kungu tumšā uzvalkā, pelēkā platmalē, baltu nelķi pogcaurumā?

Alma. Tas kungs varbūt apmeties «Meža šalkās». Tā ir šīs peldvietas lepnākā pansija.

Jete. Pateicos. Jūs man ļoti patīkat. Kā jūs sauc?

Alma. Alma.

Jete. Ja mans būs bērns un, ja tas būs meitene, es viņu nosaukšu par Almu. (*Domādama Juri.*) Bet kas tas par mīlīgu puisīti?

Juris atņirdz zobus, muļķīgi smejas.

Alma. Tas ir mans brālis. Jūrnieks.

Māte. Viņam tikai divdesmit pieci gadi.

Jete. Un man astoņpadsmit. (*Jurim.*) Kā tevi sauc?

Juris. Juris.

Jete. Ja man būs bērns un, ja tas būs zēns, es viņu nosaukšu par Juri. (*Ierauga Almas mātes rokā puķpodu.*) Kādas vientiesīgas puķes! (*Laipni.*) Mīlā kundzīte, kā viņas sauc?

Māte (*lepni*). Tās ir «lauztās sirdis». Manas mīļākās puķes.
Jete. Un tagad es iešu uz «Meža šalkām». (*Ļoti laipni. Mātei.*) Sveiki, mīļā kundzīte! (*Sarokojas.*) Sveiki, Alma! (*Tāpat.*)
Sveiki, Jurī! (*Tāpat. Grib iet prom.*)

Juris (*iesvelpjas caur zobiem*). Tssss! Bet kā tevi sauc?

Jete. Jete.

Juris (*pieliek pirkstu pie jūrnieka cepures*). Vari iet!

Jete pa kreisi prom.

Alma. Viņa aizgāja nepareizu ceļu.

Māte (*Jurim*). Kā tu uzvedies! Vai tu domā, ka esi Dānijā? Vai tev galvā sakāpusi sēra smaka? (*Almai, rādīdama uz to pusi, kur aizgāja Jete.*) Lūk, tā tev vajadzētu ģērbties, Alma! Tādi tev vajadzētu būt — laipnai, smalkai, laimīgai! Tādu vīru tev vajadzētu kā to kungu, kuru meklēja šī meitene. Tumšā uzvalkā, pelēkā platmalē, neļķi pogcaurumā.

Jete ātri atgriežas.

Alma (*Jetei, rādīdama tāpelīti ar uzrakstu «Uz «Meža šalkām»*). Tur vajadzēja iet!

Jete. Pateicos. (*Pieiet pie Almas.*) Jūs man esat draudzene. Sakiet, lūdzu, kā tas īsti ir! (*Vientiesīgi.*) Ja vecākiem ļoti lipīga slimība, vai tas atstāj ļaunu iespaidu pēcnācējos?

Alma. Protams. Tādiem vecākiem bērni ir noziedznieki, kropļi, idioti.

Jete (*Ļoti pārsteigta*). Patiesi? (*Domīgi iet prom uz «Meža šalkām».*)

Alma. Māt, tas ir nelietis — tas kungs tumšā uzvalkā, pelēkā platmalē, baltu neļķi pogcaurumā! Un visi šie «Meža šalku» pansionari! Tādi man būs jā nolūdzas! (*Māte dusmīgi atmet ar roku un nosēžas soliņā.*) Ja Edgars to dabūs zināt, viņš mani nicinās. Bet lai!

Lenāk pa kreisi pārdevējs, attaisa kiosku. Viņam seko Andrejs ar stiklinieka amata rīkiem uz muguras un lielu, zaļu pudeli rokās.

Alma (*stingri tuvojas pārdevējam, noteikti, rādīdama uz lielo saini pie kioska*). Šoreiz es katrā ziņā aiznesīšu šo saini uz pansiju! (*Grib to saņemt. Stiklputējs Andrejs aizstājas tai ceļā. Rāda viņai pudeli. Alma pārsteigta uzlūko Andreju un pudeli.*)

A n d r e j s. Vakarā iepildiet šai pudelē karstu ūdeni, nogulieties gultā un novietojiet to pie kājām! (*Uzsit ar pirkstu uz pudeles.*) Stiprs, biezs stikls. (*Nevērīgi iedod pudeli Almai. Viņa to neapzinīgi saņem. Andrejs viegli satver lielo saini un nes to prom uz «Meža šalkām». Māte visu laiku izbrīnījusies seko ar acīm Andrejam. Pārdevējs smaidīdams noskatās Andreja rīcībā. Juris izsmejoši uzlūko pudeli Almas rokās.*)

J u r i s. Citi pasniedz rozes, viņš pudelīl (*Skaļi smejas. Māte, nesdama puķpodu ar «lauztām sirdīm», dusmīgi tuvojas Almai. Alma apjukusi cilā pudeli no vienas rokas otrā.*)

Prlekškars.

OTRAIS CĒLIENS

Pansijas «Meža šalkas» veranda. Nelieli, balti apklāti galdi, ap tiem krēsli. Uz galdiem vāzes ar neļķēm, sāls un sinepju trauki, glāzes ar papīra servjetēm. Uz viena galda rokas zvans un dažas grāmatas; uz otra galda pāris desmitu nažu un dakšu, drēbju pakaramais un drēbju suka. Zem trešā galda papīru grozs un dažas neļķes, nomestas uz grīdas. Trīs durvis: pa kreisi — uz pansijas īpašnieku dzīvojamām telpām un virtuvi; pa labi — uz istabu Nr. 5; pretī — uz dārzu. Šīs durvis plaši atvērtas, un pa tām redzamas dažas priedes, egles, jasminu krūmi. Pie sienām lielas, sentimentālas bildes ar iespaidīgiem uzrakstiem: «Darbs ceļ vīru», «Kas santīmu nekrāj, pie lata netiek». Verandas logos, no kuriem daži ir krāsaina stikla, karājas mušām aplipušas mušu ķeramā papīra strēmeles. Ļoti saulains.

Pansijas īpašniece *Leimaņa kundze*, sirma, cienīga dāma, satvērusi rokās mazu rotaļauto, sēri smaidīdama to aplūko.

Leimaņa kundze. Ai, kā mans krustdēls priecāsies! ... (*Domīgi.*) Jā, šis auto maksās piecdesmit santīmus. Bet cik daudz man būtu jāstrādā, cik daudz jākrāj, lai varētu iegādāties īstu auto ... (*Liek skanēt auto rotaļsirenai — tai pašā mirklī dārzā dzirdama skaļa auto sirena.*) Ists auto! (*Piesteidzas pie verandas ārdurvīm.*) Lepns, melns auto! Izkāpj viens kungs — nāk šurp ...

No dārza puses ienāk *Edgars Kalējs* — pāri vienkāršam uzvalkam ļoti elegants, viegls lietusmētēlis, rokās pelēka platmale un neliels koferis; palokās.

Kalējs. Sveiki!

Leimaņa kundze. Sveiki!

Kalējs. Vai man tas gods — ar pansijas īpašnieci?

Leimaņa kundze. Jā gan. (*Sniedz roku.*) *Leiman.*

Kalējs. *Kalējs.* (*Sarokojas.*)

Leimaņa kundze. *Kalēja kungs? Edgars Kalējs? Sabiedrības bankas direktors?*

Kalējs (*māj piekrītoši ar galvu, smaida*). Arī jums auto.

Leimaņa kundze. Pie tāda var viegli tikt.

Kalējs (*māj uz dārza pusi*). Pie tāda vēl vieglāk.

Leimaņa kundze. Ar darbu, tikai ar darbu!

Kalējs. Ar apķēribu!

Leimaņa kundze (*godbijīgi*). Visu cienību, Kalēja kungs!

Kalējs. Bet nu pie lietas. (*Leimaņa kundze noliek auto uz viena galda.*) Gribu noīrēt vienu istabu...

Leimaņa kundze (*rāda uz 5. istabas pusi*). Piektā — tā būs jums piemērota, — lūdzu!

Kalējs. Pateicos! (*Izņem no kofera tumšu uzvalku ar baltu neļķi pogcaurmā.*) Un te mans uzvalks, kundze. Pilns putekļiem. Lūdzu, lai kalpone viņu nospodrinātu. Bet labi rūpīgi! Man, redziet (*smaida*), būšu atklāts — pret vakaru jāapmeklē skolas biedrene... (*Arī Leimaņa kundze laipni smaida.*)

Leimaņa kundze (*paņem uzvalku, ievieto drēbju pakaramā*). Viss būs kārtībā. (*Pakar uzvalku pie kreisās sienas.*)

Kalējs. Un tad — pusdienas.

Leimaņa kundze. Baidos, vai mana virtuve jums... Ko vēlaties, Kalēja kungs?

Kalējs (*laipni smaida*). Maizi un ūdeni. (*Ļoti nopietni, domā.*) Ceptu lasi? Zozs cepeti? Nē, labāk kaut ko vieglāku. Esmu tā sakarsis — buljonu, gaļas pirādziņu, šmorētu vistu, saldējumu...

Leimaņa kundze. Lūdzu! (*Kalējs iet uz 5. istabas pusi.*) Atvainojiet, Kalēja kungs, ja drīkstu zināt, — kādēļ jūs tā nododaties šim vecam sešu krustu akmenim?

Kalējs. Es gribu apkārtējo zemnieku, īpaši jaunsaimnieku uzmanību pievērst pagātnei. Es gribu parādīt, ka laiki mainījušies — kaklakungi padzīti.

Leimaņa kundze. Jā — jā — teicami, ļoti teicami, — bet ja nu lieta ņem citu virzienu? Jūs ar savām sapulcēm — redziet, ļaudis tik uztraukti!

Kalējs. Tas ir labi.

Leimaņa kundze. Bet ja nu šie ļaudis, kaut arī pret jūsu gribu, aiziet par tālu?

Kalējs. Es atradīšu līdzekļus, kā to novērst.

Lēni un gurdī ieiet 5. istabā. Leimaņa kundze klusi smeļ. Pa to laiku nāk stiklputējs Andrejs ar darba rīkiem un krāsainiem stikliem rokās. Pieiet pie viena verandas loga, kuram daži krāsainie stikli izsisti. Andrejs darba rīkus un krāsainos — zilos, zaļos, dzeltenos, sarkanos stiklus novieto uz viena galda netālu no šī loga. Sāk darboties. Leimaņa kundze ierauga viņu.

Leimaņa kundze. Ā, jūs... (*Apskata krāsainos stiklus.*) Salieciet pēc iespējas vairāk zilu stiklu — zila krāsa nozīmējot uzticību.

Andrejs. Kā ar sarkanu?

Leimaņa kundze. Tikai ne sarkanu! Tā uztrauc. Bet tā kā līdz pusdienām lai būtu kārtībā!

Andrejs. Jā jau, jā.

Leimaņa kundze (*it kā kaut ko atcerēdamās*). Ak tā... (*Pieiet pie 5. istabas durvīm. Pieklauvē. Aiz durvīm dzirdama neskaidra balss.*) Nekas, nekas — es tikai gribēju teikt, cienītais kungs, ka šīs durvis no iekšpuses varat aizvilkt ar aizkaru. (*Skaļāk.*) Es saku, ar aizkaru, lai jūs nedzirdētu pansijas trokšņus.

Pa dārzu nāk Alma ar pudeli rokā. Ienāk verandā. Leimaņa kundze atiet prom no 5. istabas durvīm, ierauga Almu.

Leimaņa kundze (*Almai*). Kur jūs tik ilgi kavējāties? (*Alma nedroši vēro kundzi.*) Vai to saini no kioska atnesāt?

Alma (*paskatās Andrejā, tas māj viņai piekrītoši ar galvu, skaļi*). Jā.

Leimaņa kundze (*pieliek pirkstu pie lūpām*). Tsss! (*Čukst, bet uzsver katru vārdu un pie katra vārda sper uz pirkstgaliem vienu soli tuvāk Almai, rādīdama uz 5. istabu.*) Ieradies — ļoti — smalks — kungs! Bankas direktors. (*Ar sajūsmu.*) Auto! (*Rādīdama uzvalku pie sienas.*) Uzvalks! — Neļķe! — O! (*Alma visu laiku pētoši uzlūko Leimaņa kundzi.*) Ko jūs manī tā skatāties?

Alma. Kundze — gribēju zināt...

Leimaņa kundze. Nu ko tad? Sakiet, sakiet!

Alma. Vai neesat sastapusi kungu un kundzi no 1. istabas?

Leimaņa kundze. Neesmu redzējusi.

Alma (*priecīgāk*). Un kungu no 2. istabas?

Leimaņa kundze. Arī ne.

Alma (*atviegloti nopūšas, pasmaida*).

Leimaņa kundze. Ak tu brīnums! Kas tad jums? Ko tad jūs gribējāt no tiem kungiem?

Alma (*drusku apjūk*). Kādas pusdienas pasniegt?

Leimaņa kundze. Jūs tak zināt, — kungam no 1. ist. cukurslimnieka diēta, kungam no 2. istabas...

Alma. Bezsāls diēta.

Leimaņa kundze. Pret šiem pansionariem jums jābūt sevišķi laipnai!

Alma. Jā, pret tiem es esmu sevišķi laipna.

Leimaņa kundze (*vēlīgi smaida*). Alma, man šķiet, ka jums patīk tas darbs, ko jūs darāt.

Alma. Jā.

Leimaņa kundze. Protams, viegli jau nav visiem iztapt, zināt, ko katram vajag, kādi ēdieni katram garšo...

Alma (*mechaniski*). Kungam no 1. istabas garšo sakņu kotletes, salāti bez cukura un sāls, brūkleņu kompots...

Leimaņa kundze (*uzmanīgi vēro Almu*). Jūs esat ļoti bāla...

Alma (*mechaniski turpina*). Kundzei no 1. istabas — teļa karbonade, burkāni, putu krējums...

Leimaņa kundze. Vai jūs neesat nogurusi? Saņemieties!

Alma (*turpina tāpat*). Kungam no 2. istabas — piena zupa, sviesta sausiņi, vārīti augļi...

Leimaņa kundze (*apmierināta*). Pietiek! Saprotiet, tas bija mazs pārbaudījums. To jūs izturējāt. Jūs esat laba kalpone. Čakla, saprātīga, laipna pret pansionariem. Tādēļ no rītdienas būsiet virtuves saimniece un pelnīsiet vairāk nekā līdz šim. Nauda jums noderēs, vai ne?

Alma. Jā — tā man noderēs, — jā — cienītā — kundze — ļoti noderēs.

Leimaņa kundze. Bet tagad pasteidzieties! Kungam 5. istabā ienesiet pusdienas — buljonu, vistu, saldējumu — tūlīt! Ejiet! (*Alma iet prom. Kundze ierauga pudeli Almai rokās. Rādīdama uz to.*) Tā man vajadzīga. Dodiet šurp!

Andrejs uzmanīgi vēro Almu.

Alma (*noteikti*). Nē, kundze!

Leimaņa kundze. Ko?

Alma. Šo pudeli nekādā ziņā nevaru dot!

Ātri prom. Andrejs iesmejas, apmierināts paberzē rokas un turpina strādāt. Leimaņa kundze pārsteigta paskatās Andrejā. Tad palūkojas uz durvīm, kur aizgājusi Alma. Parausta plecus. Andrejs mierīgi cilā krāsainos stiklus. Leimaņa kundze vēro izsistos logus.

Leimaņa kundze (*noslauka pieri*). Ā, kāds karstums! — Zivis ož — gaļa ož — (*Ož gaisu.*) Smags gaiss. Nujā — tā loga vaina, — pa izsistām rūtīm ieplūst verandā virtuves

ēdienu smakas — no mēslu kastes mušas bariem skrien šurp.
(*Vēdina kabatas lakatiņu pret seju.*) Tāda svelme! Iestiklojiet
jel logu — labi ātri!

Andrejs. Bet man ir vairs tikai sarkani stikli...

Leimaņa kundze (*rāda uz logu*). Un, kaut arī viss te
būtu sarkans, vienalga — citādi mēs nosmaksim.

Andrejs. Pilnīgi pareizi, cienītā kundze!

Leimaņa kundze pa kreisi prom. Pie verandas pienāk Juris. Pieliek pirkstu
pie jūrnieka cepures.

Juris. Vai te ir pansija «Meža šalkošana»?

Andrejs pamāj piekritoši ar galvu.

Andrejs. Kā tad!

Juris lūkojas brīdi apkārt, pagroza cepuri no vienas auss uz otru.

Juris. Gribēju satikt... (*Pamīņājas uz vietas.*) savu...
khē... radinieci...

Andrejs. Māsu? Pagaidiet — tūlīt viņa nāks.

Juris garlaikodamies aptausta verandas durvju stenderes.

Juris (*nicinoši*). Skalu būda.

Andrejs. Uzmanīgāk — nagla! Ievainosiet roku.

Juris. Ar šo nagliņu? Ha, ha, ha! Vai zināt, pie Skage-
raka viena zobenzivs izdūrās cauri manai kreisai plaukstai —
lūk, te, — bet es tikai pavīpsnāju.

Andrejs. Ejiet nul!

Juris. Jā. (*Paceļ savas rokas.*) Šīs rociņas ceļ enkurus kā
makšķeres āķus.

Andrejs. To es ticu.

Ienāk Alma baltā priekšautā, ar ēdienu paplāti rokās, steidzas pāri verandai
uz 5. istabu.

Andrejs. Tur jau viņa nāk.

Juris (*ienāk verandā, klusu*). Tsss! Tsss!

Alma (*ierauga brāli, pārsteigta*). Tu! Ej prom! Es tevi lū-
dzu! (*Ar nepatiku skatās apkārt.*)

Juris. Gribu ēst! (*Ož gaisu, uzlūko paplāti.*)

Alma. Es teicu, ka kaut ko jums abiem aiznesīšu... bet
vēlāk! Tagad nav vaļas.

Juris. Nevaru sagaidīt. (*Veikli paķer no paplātes vienu
kartupeli, apdedzina pirkstus, ēd un sprauslā, jo kartupelis
pārāk karsts.*)

Alma. Nekaun!

Jur is (*izrauj kartupeli no mutes*). Fū! (*Tad atkal ēd.*)

Alma. Lops!

Jur is. Ragana tāda! Viss viņai pie rokas. Būtu iedevusi vismaz kādu kotleti, desas gabalu, maizi!

Alma. Vēlāk, drusku vēlāk! Bet tagad, lūdzu, ej! (*Skatās apkārt.*) Ieraudzīs vēl!

Jur is. Labi. Es tur priedēs gaidīšu — ja pēc ceturkšņa tu man neko neatnesīsi, tad es svilpšu!

Alma. To nedari, mīlais Juri! Ko teiks saimniece?

Jur is. Kas man par daļu! Gribu ēst! (*Iet prom. Atskatās. Padraud.*) Tad zini! (*Ieliek pirkstus zīmīgi mutē, aiziet. Alma seko tam ar acīm. Steidzīgi ienāk Leimana kundze.*)

Leimana kundze (*nervozē*). Dieva dēļ, ko jūs kavējaties? Nedzisiniet pusdienu! (*Alma steidzas uz 5. istabu.*) Pag! Dodiet šurp! Es pati! (*Veikli izņem no Almas rokām paplāti, apskata ēdienus. Ātri pie sevis.*) Buljons, pīrādziņš, gaiļa stilbs, salāti... (*Almai.*) Salociet labi veikli servjetī! (*Alma to dara.*) Ātrāk! Ātrāk! — Nu, nu! — Un neļķi ielieciet vidū — baltu! — Ne to! — To, to — jā! — (*Iet uz 5. istabas durvīm, ievēro mušpapīrus pie logiem.*) Noņemiet tos sakaltušos mušpapīrus! (*Paskatās atkal paplātē.*) Ak tā — un nospodriniet 5. istabas kunga uzvalku! (*Pieklauvē un ieiet 5. istabā. Alma sakārto verandu. Pakāpj uz krēsla. Noņem mušpapīrus. Nokāpj no krēsla. Tad vēro Andreju. Tas omulīgi strādā un pašapmierināts svilpo pie sevis.*)

Alma. Jūs, kā liekas, esat visai apmierināts ar savu darbu?

Andrejs. Protams. Bet jūs?

Alma. Es — nē!

Andrejs (*rāda uzrakstu «Darbs ceļ vīru»*). Vai tad šo uzrakstu neesat vēl lasījusi?

Alma. Esmu. Par daudz. Jau no agras bērnības. Un tomēr nīstu savu darbu.

Andrejs. Jā, bet kādēļ tad?

Alma. Tādēļ, ka esmu līdz kaklam aprakta ēdienu grēdās; tādēļ, ka esmu saistīta tikai pie šīm servjetēm, mušpapīriem, dzeramnaudām.

Andrejs. Ak tā! Baltroce jūs gribat būt, smalko galdiņu urbēja, kā reiz pirms desmit gadiem. Jā, to es dabūju zināt nesen, ka jūs reiz tāda esat bijusi. Ne velti jūs nicināt vienkāršu darbu.

Alma. Es nenicinu nevienu darbu. Bet brīžam atceros grāmatas, bibliotēkas, zinātni, kas mani tā saistīja. Man patika vēsture... Senās Romas gals... Viduslaiku beigas... Tomass Mincers, Roterdamas Erasmus... Ilgi nebiju par to domājusi, bet šodien sastapu savu skolas biedru, bērnības draugu. Viņš ieradies, lai vērstos pret tiem, kurus es tā nicinu. Un man radās jauna cerība...

Tālumā neskaidra laužu bara rūkoņa. Alma ieklausās. Andrejs skatās uz to pusi, no kurienes nāk troksnis. Māj Almai, lai tā tuvojas. Alma ar mušpapīra strēmelēm rokās pieiet pie verandas durvīm.

Alma. Kas ļaužu! Trīsdesmit, piecdesmit, simts! Sievas un vīri; jauni un veci; zemnieki, strādnieki, vasarnieki!

Andrejs. Visi ap sešu krustu akmeni!

Alma. Visi par Edgaru Kalēju!

Andrejs. Daži pret!

Alma. Visa tauta viņa pusē!

Andrejs. Daži ne!

Alma. Baronu rokaspuiši, pagātnes ļaudis, tumši veikalnieceki...

Andrejs. Nē, zemnieki un strādnieki!

Alma. Kā? Tie paši zemnieki, kuru tēvutēvus apšāva kā suņus pie tā ozola? Tie paši strādnieki, kurus apkāva 1905. gadā soda ekspedīcijas un pasaules karā cara ģenerāļi? Vai tie ir pret Edgaru Kalēju?

Andrejs. Jā.

Alma. Tas ir aklums, tas ir stulbums!

Andrejs (*mierīgi*). Es tā nedomāju.

Alma. Tad jūs arī pret Kalēju, jūs — strādnieks, kas dzīvo no rokas mutē, kas pieredzējis visādus drūmus laikmetus...

Andrejs. Jā, arī es esmu pret Kalēju!

Alma. Tad jūs arī esat, tad jūs arī esat... (*Meklē asu vārdu.*)

Andrejs. Baronu rokaspuiši? Ha, ha, ha! Nē, tas es tomēr neesmu.

Alma. Velns viņu zina, kas jūs esat, jūs, jūs...

Andrejs. Vai jūs zināt, ka tuvojas vēlēšanu laiks?

Alma. Jā.

Andrejs. Vai jūs zināt, ka ikviens sabiedriska darbinieks grib iegūt sev vairāk balsu?

Alma. Jā.

A n d r e j s. Un vai jūs zināt, ka tiek izlietoti visi līdzekļi, lai šis balsis iegūtu pēc iespējas vairāk?

A l m a. Jā, jā, jā! Tas ir zemi, tumši, negodīgi!

A n d r e j s. Vai nu jūs saprotat, ko es domāju?

A l m a. Ka sešu krustu akmeni Edgars Kalējs izlieto slavas iegūšanai?

A n d r e j s. Protams.

A l m a. Nav tiesa! Slavas Kalējam jau tā netrūkst.

A n d r e j s. Apsūnojušo akmeni celdams godā, Kalējs paliks vēl daudz slavenāks. Bet vai no tā kādam kļūs labāk? Nevienam!

A l m a. Baronu laikus nedrīkst aizmirst!

A n d r e j s. Pareizi! Bet uz šī drūmā laika rēķina neviens nedrīkst iedzīvoties!

A l m a. Kas grib iedzīvoties? (*Rāda uz 5. istabu.*) Šāds izlēpis, gļēvs, bagāts kungs? Jā, tas varbūt gan. Bet ne Edgars Kalējs!

A n d r e j s (*rāda uz mušpapīru*). Viena muša pašlaik pielipa — briesmīgi sīc!

A l m a. Es pazīstu Kalēju, ticiet man, es viņu ļoti labi pazīstu. Reti kāds cilvēks tik pieticīgs un vienkāršs, reti kāds darbinieks tik maz patmīlīgs kā viņš! Noputējies, neēdis, noguris — tāds viņš apstaigā sapulces, valsts iestādes, tautu, lai izvestu savus nodomus galā. Un tagad visus savus spēkus viņš veltī šim sešu krustu akmenim. Savas dzīves viņam nav. Tik pašai dziedzīgs, gudrs un jauks ir Edgars Kalējs!

A n d r e j s. Nobeidziet jel to mušu!

A l m a (*ievēro mušpapīrus savās rokās*). Cik es esmu smieklīga! Riebīgās mušpapīra strēmeles! (*Iemet tās papīru grozā. Atskan viens pulksteņa sitiens.*) Pustrīs. Pēc pusstundas pusdienas. Ieradīsies pansionari... Ko jūs teiktu, ja jums būtu jāapkalpo cilvēki, kurus jūs nīstat, — vēl vairāk — ja jums būtu šie cilvēki jānolūdzas, kaut arī jūs apzinātos, ka neesat vainīgs.

A n d r e j s. To es nekad nedarītu!

A l m a. Jums tas būtu jādara!... Ar rūgtumu sirdī, ar riebumu, ar dziļu kaunu!...

Andrejs turpina strādāt. Brižam aiziet, tad atkal atgriežas. Alma paņem drēbju suku, pieiet pie 5. istabas kunga uzvalka, spodrīna to un runā pie sevis.

A l m a. Tu — direktora kunga uzvalks, elegants tu gan esi! Bet cik tu esi noputējies! Tavi pleci apbārstīti blaugznām. Un

mazliet pēc naftalina tu odies, pēc tabakas, pēc alus. Tavās kabatās droši vien ir vekseli, spēļu kārtis, kailu sieviešu fotografijas. Tavās kabatās ir arī vizas, jo tava kunga plašie un savādie veikali liek tam jau laikus sagatavoties bēgšanai uz ārzemēm. Jā, tā ir tava īpatnība, ka tevi nēsā nereti tumši, patmīlīgi, stulbi, bet nevis godīgi, gudri un tālredzīgi vīri.

No 5. istabas iznāk Leimaņa kundze ar paplāti rokās.

Leimaņa kundze (*atņem elpu*). Ā!... Gailis viņam par sīkstu, kartupeļi par cietiem, mērce par aukstu, saldējums par siltu! (*Dod paplāti Almai. Viņa drēbju suku noliek uz viena galda, saņem paplāti.*) Še! Nogādājiet virtuvē! Vai uzvalku nokopāt? (*Pieiet pie uzvalka.*)

Alma. Jā.

Leimaņa kundze (*apskata uzvalku*). Te jau vēl plankumi — laikam no liķiera. Paņemiet ožamo spirtu! (*Alma noliek paplāti uz galda, izņem ožamā spirta pudelīti no galda atvilktnes. Tālumā brīžam troksnis pieaug.*)

Alma (*ar apslēptu prieku*). Laudis ap sešu krustu akmeni! (*Slepus vēro Leimaņa kundzi. Tā vērīgi skatās, kā Alma berzē plankumus. Pēkšņi atlec atpakaļ un slauka acis.*)

Leimaņa kundze. Kā cērt! (*Slauka acis un lūkojas verandas logā.*) Laužu barā arī daži peldvietas izbūves komitejas locekļi — liekas, komiteja piespriedīs zināmu sumu šī vecā akmeņa godināšanai. Tas ir labi.

Alma (*brīnās*). Jums tas patīk, kundze?

Leimaņa kundze. Jā. (*Slauka acis. Vēro uzvalku.*) Labi spodri, labi spodri, — kungam jāiet pie vienas lepnas dāmas. Tā. Un nu iznesiet tos traukus un tad atkal nāciet šurpl!

Alma ar paplāti prom. Ienāk no dārza puses Jete.

Jete (*Andrejam*). Labdien, cienītais kungs! (*Leimaņa kundzei.*) Un kundze! (*Andrejs iesmejas.*)

Leimaņa kundze. Šis vīrietis ir stiklinieks. (*Sausi.*) Ko vēlaties?

Jete. Pagalmā melns, lepns auto. Te droši vien apmeties kāds kungs — tumšā uzvalkā, baltu neļķi pogcaurumā...

Leimaņa kundze. Pelēkā platmalē? — Ko jums no viņa vajag? (*Ierauga pēkšņi uz grīdas nomestās neļķes.*) Es atvainojos. (*Pagriež Jetei muguru, pieliecas, paceļ neļķes un ievieto tās vāzē. Viena neļķe paliek rokās.*)

Jete (*pa to laiku paņem no galda dzeltenu stiklu un skatās caur viņu Leimaņa kundzē.*) Bet cienītā kundze, jūs esat gluži dzeltena!

Leimaņa kundze. Ja jums būtu gremošanas traucējumi, jūs arī...

Jete (*noliek dzelteni un paņem zaļu stiklu, lūkojas pa to kundzē.*) Nē, kundze, jūs izskatāties pavisam zaļa!

Leimaņa kundze nikni un strauji apgriežas, grib kaut ko asu teikt, redz zaļo stiklu Jetei rokās, nomierinās.

Leimaņa kundze (*pie sevis*). Bērns. (*Skaļi rādīdama uz 5. istabu.*) Tas kungs dzīvo šai istabā.

(*Nāk Alma.*)

Jete (*ļoti priecīgi*). Tur jau nāk mana draudzene! (*Ievēro uzvalku pie sienas.*) Un tas ir mana drauga uzvalks! Neļķe. Novītusi. (*Izņem žigli no pogcauruma neļķi, iedod to Leimaņa kundzei, paņem kundzes neļķi un iesprauž to uzvalka pogcaurumā.*)

Leimaņa kundze (*Almai*). Ienesiet uzvalku cienītam kungam!

Jete. Es ienesīšu!

Leimaņa kundze. Netraucējiet kungu! Viņš vēl rīta svārkos.

Jete. Lieliski! Tad es palīdzēšu viņam sagērbties! (*Grib ņemt uzvalku, kaut ko atceras.*) Cienītā kundze, lūdzu sakiet man, — ko jūs darītu, ja jūs negribētu dzemdēt noziedzīgus, kroplus un idiotiskus bērnus?

Leimaņa kundze. Ko?!

Jete. Vai pret to ir kādi līdzekļi?

Leimaņa kundze. Ir! Bet tad mātei draud cietums — vai nāve.

Jete. Pateicos, kundze!

Leimaņa kundze (*atmet bezspēcīgi ar roku. Tad rāda Almai galdu, uz kura atrodas naži un dakšiņas*). Atskaitiet desmit nažus un desmit dakšas. (*Paskatās Jetē.*) Jā, cietums... (*Almai.*) Nogādājiet tos vēl pirms pusdienām «Viktorijas» pansijā... (*Skatās Jetē.*)... vai nāve... (*Almai.*) Un trijos zvaniem pusdienās. Es iziešu.

Ātri un cienīgi pa verandas ārdurvīm prom. Alma noceļ uzvalku no pakaramā.

Jete (*rūpīgi un maigi paņem no Almas tumšo uzvalku, Almai*). Vai jums arī ir draugs?

Alma. Ir.

Jete. Mans draugs ir bagāts.

Alma. Mans nabags.

Jete. Mans nēsā baltu neļķi pogcaurumā.

Alma. Manam nav laika domāt par tādiem niekiem.

Jete. Mans dziro ar lepniem kungiem.

Alma. Mans saietas ar zemniekiem un strādniekiem.

Jete. Manam ir daudz naudas.

Alma. Manam cēli mērķi.

Jete. Mans smejas par tiem.

Alma. Mans par tiem cīnās. (*Rāda prom uz to pusi, no kurienes šad un tad atskan ļaužu bara rūkoņa.*) Un uzvar. Bet jūsu draugs, nabaga mazā Jete, dzīvi veltī izpriečām un glēvi iet pretī savam galam.

Jete. Nē, mīļā Alma, jūs maldāties. Mans draugs vēl valda pār valstīm. Viņš ir varenāks par visiem! (*Noņem viegli ar pirkstgaliem pūkas no uzvalka, pasmaida un graciozi ieiet 5. istabā.*)

Alma nosēžas pie galda, ņem dakšiņas un nažus, sāk skaitīt.

Alma. Viens, divi, trīs, četri... (*Andrejam.*) Cik pulkstenis?

Andrejs (*paskatās kabatas pulkstenī*). Bez piecpadsmit trīs.

Alma (*uztraukti*). Bez piecpadsmit minūtēm! (*Ātri, pie sevis.*) Četri, pieci, seši, sep... Es būšu saimniece ar lielāku algu — nu es varēšu palīdzēt mātei un brālim, bet... Septiņi, astoņi... Trijos jāzvana. Astoņi, astoņi... Un tad lēni nāks šurp kungs no 1. istabas ar kundzi... un kungs no 2. istabas... Ko es viņiem teikšu? Ko es viņiem teikšu? Cienītā kundze, — es teikšu — pavisam klusu un vienkārši, — sirsnīgi lūdzu... pārsteidzos. Kundze vīzdegunīgi mani uzlūkos, bijušais cara ģenerālis mani nolamās, kungs no departamenta nīrgāsies... Nē, to es nevaru, to es nevaru — nē, nē, nē! Lai mani atlaiž! (*Tver dakšiņas un nažus. Uztraukti turpina skaitīt.*) Viens, divi, trīs...

Andrejs. Ko jūs teicāt?

Alma. Neko! Skaitu nažus un dakšiņas. (*Pie sevis.*) Trīs, četri, pieci... Bet varbūt viņi man piedos... ja nolūgšos... ja drusku pazemošos... (*Ļaužu kņada kļūst skaļāka. Dzirdami jau*

pat atsevišķi saucieni: «Lai dzīvo seši krusti! Lai dzīvo Kalējs! Lai dzīvo!») Bet Edgars — ko teiks Edgars? Viņš ieradīsies, dzirdēs, ko esmu padarījusi, — ar nožēlošanu viņš mani uzlūkos, ar izsmieklu, naidu... (*Ātri, neapzinīgi.*) Viens, divi, trīs, četri, pieci, seši...

A n d r e j s. Ko jūs tur darāt?

A l m a. Skaitu nažus, skaitu dakšiņas!

A n d r e j s. Nē, jūs kaut ko tur vēl pie sevis runājat!

A l m a. Kas jums par daļu! Lieciet mani mierā! (*Met nažus un dakšiņas uz galda.*) Cik tas muļķīgi, kad pie sevis runā, cik smieklīgi!

Ass svilpiens. Alma satrūkstas. Skatās logā.

A l m a. Juris! Viņš sacels vēl traci!

A n d r e j s. Es viņu aiztrenkšu!

A l m a. Trenciet viņu prom! Prom, prom! (*Andrejs grib iet.*) Nē, nē, to nedariet! Man viņa žēl! Viņš šodien nav ēdis. Nabaga zēns! Es viņam aiznesīšu kaut ko ēdamu. (*Pieceļas, ātri saskaita dakšiņas un nažus. Pa to laiku iznāk no 5. istabas Jete.*)

J e t e. Cik tas ir jauki!

A n d r e j s. Kas tad?

J e t e. Ka esmu Jete un ka man ir draugs. Pasaule ir ļoti patīkama.

A n d r e j s. Nu, nu?

J e t e (*Almai, pamāj ar galvu uz 5. istabas pusi*). Viņš mani apdāvināja un pieteica, lai es braucot tūlīt prom uz pilsētu.

A l m a. Jo viņš šovakar grib apciemot vienu lepnu dāmu.

J e t e (*pārsteigta*). Jā?

A l m a. Nabaga Jete!

J e t e. Vai jūs nezināt, kur tā dāma dzīvo?

A l m a. Nezinu.

J e t e. Man viņai kaut kas ļoti svarīgs jāpasaka. Bet gan jau es viņu līdz vakaram atradīšu. Un nu uz redzēšanos, draugil!

Iet prom. Andrejs un Alma pamāj tai ar galvu.

A l m a (*Andrejam*). Leimaņa kundze aizgāja, vai nē?

A n d r e j s. Jā!

A l m a. Labi. (*Steidzīgi aiziet pa kreisi. Leimaņa kundze nāk pa dārzu no labās, Jete iet uz kreiso pusi. Abas saskatās.*)

Jete. Kundze, vai jūs nezināt, kur dzīvo tā dāma, kuru kungs no 5. istabas grib apciemot?

Leimaņa kundze. Nezinu.

Jete. Man viņai kaut kas ļoti svarīgs jāpasaka. Sveiki, kundze! (*Prom. Leimaņa kundze pamāj tai ar galvu un ienāk verandā.*)

Leimaņa kundze (*Andrejam*). Kaut ko gribēju pateikt kalponei... Vai viņa aizgāja uz «Viktorijas» pansiju?

Andrejs. Neesmu ievērojis. Kundze, pēc acumirkļa atgriezīšos un tad pabeigšu darbu.

Leimaņa kundze. Labi, labi. (*Andrejs prom. Kundze iet sāpus pa labi.*) Naži un dakšiņas vēl te.

Nāk Alma ar nelielu groziņu rokās, pasper pāris soļu, ierauga Leimaņa kundzi, atraujas atpakaļ, apjūk.

Leimaņa kundze. Kur jūs iesiet?

Alma. Uz «Viktorijas» pansiju!

Leimaņa kundze. Kas tas par groziņu?

Alma. Dakšiņām un nažiem.

Leimaņa kundze. Dakšiņas un nažus varat paņemt tāpat rokās. Groziņš man pašai vajadzīgs. Dodiet šurp! (*Alma negrib dot, kundze noņem. Apskata.*) Kas tad te? (*Cilā vairākus sainīšus.*) Sviests — maize — tējdesa — kotletes... (*Vēro ar nožēlošanu Almu.*) Ak tad tā!...

Alma. Kundze... tā nav... es... es...

Leimaņa kundze. Ak tad tāda jūs esat! Kaunieties! Ko teiks pansionari, ka «Meža šalkās» tāda kalpone! Ko teiks kungs no 5. istabas!

Alma. Piedodiet... Man māte un brālis bez darba...

Leimaņa kundze. Bet es tak nevaru barot veselu ģimeni! Tik bagāta jau es arī neesmu! Alma, Alma! Kā jums nav kauna!

Alma. Piedodiet...

Leimaņa kundze. Līdz šim esmu bijusi ar jums apmierināta. Un nu... Labi! Šoreiz es vēl jums piedodu. Jūs esat pārāk neizglītota. Tā jūsu nelaime. (*Pieiet pie galda, uz kura novietotas skolas grāmatas, cilā tās.*) Lūk, te ir manas krustmeitas skolas grāmatas — meitenei tikai 12 gadu, bet ko viņa jau nezina! Un jūs? Vai jūs protat visas četras aritmetiskās darbības? Piemēram, dalīšanu?

Alma. Ļoti vāji.

Leimaņa kundze. Redziet nu! Mana krustmeita prot jau decimaldaļas. (*Paceļ vienu grāmatu.*) Un gramatiku. Vai jūs zināt, kas ir īpašības vārds?

Alma. Esmu aizmirsusi.

Leimaņa kundze (*paceļ vēl vienu grāmatu*). Seno laiku vēsture. Vai jūs zināt, kas ir Jūlijs Cēzars?

Alma. Kā lai es to zinu!

Leimaņa kundze. Jā, mīļā Alma, daudz, ļoti daudz jums jāmacās, ja gribat dzīvē kaut ko sasniegt. Bet vēl nav par vēlu.

Alma. Ha, ha, ha!

Leimaņa kundze. Nemaz nesmejieties! Zināšanas ir gaisma. Tās pašķir ceļu. Ticiet man — esmu reiz bijusi skolotāja. Mani padomi daudziem nākuši par svētību. (*Paceļ vēlreiz grāmatas un rāda ar tām uzrakstus pie sienām.*) Mācieties, dzīvojiet taupīgi, strādājiet! (*Baznīcas tornī sit trīs.*) Jau trīs! Tūlīt zvaniet pusdienās! Un, galvenais, esiet labi laipna pret pansionariem!

Alma paņem zvanu. Pie loga pienāk Andrejs un savāc stiklus un darba rīkus. Leimaņa kundze iet ar groziņu rokās pa kreisi uz durvju pusi, atgriežas.

Leimaņa kundze (*Almai*). Zvaniet labi skaļi, lai visi dzird, sevišķi kungs ar kundzi no 1. istabas, — viņi tādi veci, lāgā nedzird. (*Prom.*)

Alma ceļ zvanu, klusu zvana.

Andrejs. Jūs jau tikko spējat zvanu saturēt.

Alma. Es nevaru... (*Nolaiž rokas, tad zvanu dod Andrejam.*) Še ņemiet, zvaniet jūs! (*Andrejs saņem zvanu.*) Zvaniet, cik vien skaļi varat! (*Andrejs zvana.*) Skaļāk, skaļāk! (*Andrejs spēcīgi zvana.*) Vēl skaļāk! Lai visi dzird! Lai dzird kungs ar kundzi 1. istabā! Lai dzird kungs 2. istabā! (*Pie sevis, ātri.*) Es teikšu — cienītā kundze, biju rupja, piedodiet — man māte un brālis bez darba — esmu slima — ko es iesākšu, ja arī mani atlaidīs, — jā, to es teikšu. (*Andrejs beidz zvanīt.*) Paldies! (*Saņem zvanu.*) Paldies! (*Noliek zvanu uz galda.*) Pansionari jau nāk. (*Andrejs prom.*) Nāk jau kundze ar kungu no 1. istabas! Nāk jau kungs no 2. istabas! Nāk jau! Nāk jau!

Lēni un cienīgi ienāk kungs ar kundzi no 1. istabas, Almu neievēro. Kundze smagi nosēžas pie viena galda. Alma pasniedz kungam krēslu. Viņš nepiegriež tam nekādu vērību.

Alma. Te, lūdzu, ēdienu karte...

Kundze no 1. ist. (*nostumj karti no galda uz grīdas*).

Alma. Ģenerāļa kungam pasniegt sakņu kotletes, salatus bez cukura un sāls, brūkleņu kompotu? (*Kungs no 1. ist. bungo uz stikla.*) Cienītā kundze, es varbūt biju pārāk skarba... (*Apjūk, ienāk kungs no 2. istabas.*)

Kungs no 2. ist. (*Almai*). Pasauciet pansijas īpašnieci!

Alma. Es biju rupja, cienītais kungs... Es tūlīt atnesišu pusdienas — piena zupu, sviesta sausiņus...

Kundze no 1. ist. Leimaņa kundzi!

Alma. Man māte un brālis bez darba... Kas notiks ar viņiem, ja arī mani atlaidīs!... Es lūdzu, piedo... (*Skaļš troksnis tālumā, saucieni: «Lai dzīvo seši krusti!»*) Ko es daru! Cik tālu es aiziešu! Glēvule es esmu, muļķe! (*Pieskrien pie druvīm pa kreisi, atrauj tās, kliedz.*) Leimaņa kundze! Leimaņa kundze! Lūdzu, nāciet! Leimaņa kundze! (*Iesteidzas Leimaņa kundze.*)

Leimaņa kundze. Kas ir? Cienītie kungi! Ar ko jums varu pakalpot?

Kundze no 1. ist. (*pieceļas*). Mēs esam spiesti atstāt jūsu pansiju.

Kungs no 2. ist. Es arī.

Leimaņa kundze. Kā? Ko jūs sakāt? Kādēļ? Cienītie kungi!

Kungs no 1. ist. Jā, kundze, tā tas ir.

Leimaņa kundze. Vai jūs kas neapmierina? Virtuve? Istabas?

Kungs no 2. ist. Jūsu veģetarā virtuve ir priekšzīmīga.

Kungs no 1. ist. Jūsu gaļas ēdieni ir ļoti garšīgi.

Kundze no 1. ist. Istabas ir tik ērtas.

Leimaņa kundze. Pateicos, cienītie kungi, bet kas tad jūs neapmierina?

Alma. Es, es, es, — es esmu pie visa vainīga! Tikai es!

Leimaņa kundze. Alma?!

Alma. Es, es!

Leimaņa kundze. Tas nevar būt!

Kundze no 1. ist. (*rādīdama uz Almu*). Šī pati, šī, šī!

Kungs no 1. ist. Šodien pie tā akmens...

Kundze no 1. ist. Tas nav izsakāms!

Kungs no 2. ist. (*rādīdams uz Almu*). Viņa mūs nolamāja.

Kundze no 1. ist. Kā ielasmeita.

Alma. Par neliešiem es viņus nolamāju, par bezkauņām!

Leimaņa kundze. Jūs esat atlaista! Prom no manām mājām! Balamutēm te nav vietas!

Alma. Un zaglēm. Jā, cienītie kungi, arī apzagusi es esmu šo pansiju! Es nozagu kotletes, sviestu, desas, maizi! Bet šai pansijā dzīvo viens lepns kungs, kas zog daudz vairāk nekā es. (*Rāda uz 5. istabu.*) Tur viņš atrodas — 5. istabā!

Leimaņa kundze. Klusul!

Alma (*zobgalīgi*). Varbūt jums, kungi, mazs noguldījums Sabiedrības bankā? Varbūt šis noguldījums ļoti liels? Droši vien jau bērnībā vecāsmātes jūs pamācīja (*Vecenītes balsī, rādīdama uzrakstu pie sienas.*) «Kas kapeiku nekrāj, pie rubļa netiek.» — Jūs krājāt. Cīģi jūs krājāt. Un sakrājāt krietnu sumu. Tā nu ir zudusi.

Viens pēc otra. Kā tā? Ko? Kas?

Alma. Šis kungs no 5. istabas zina, ka (*rāda uzrakstu pie sienas*) nevis «darbs», bet «nauda ceļ vīru». Un tādēļ viņš pie-savinās Sabiedrības bankas naudu.

Leimaņa kundze. Prom, ejiet prom!

Alma. No šī 5. istabas kunga uzvalka, kad es to nokopu, izkrita sekoša vēstule. (*Izrauj no priekšauta kabatas papīra lapiņu, ātri lasa.*) «Augsti godātais direktora kungs! Bankas noguldītāji savus ietaupījumus ir zaudējuši. Jūsu vaina — pārāk plaši dzīvojāt. Kasieris.» (*Vēstuli saburza un no met zemē.*) Varbūt jau pēc stundas šo kungu (*rāda uz 5. istabas durvīm*) apcietinās! (*Dzirdama skaļa ļaužu kņada un saucieni:* «Lai dzīvo seši krusti! Lai dzīvo Kalējs!»)

Leimaņa kundze. Tas jau paliek par skaļu!

Alma. Seši krusti uzvarēs!

Auto sirena. Leimaņa kundze pieskrien pie loga.

Leimaņa kundze. Kungs no 5. istabas — direktora kungs — aizbrauc! (*Iesteidzas 5. istabā.*)

Alma. Kungs no 5. istabas bēg — pa sāndurvīm! Kalējs uzvarēs!

Kungs no 1. ist. Dumpis, īsts dumpis!

Kundze no 1. ist. Kur policija?

Kungs no 2. ist. Sapulce pie akmens esot atļauta.

Kungs no 1. ist. Tā?!

Kundze no 1. ist. Kas nedzirdēts!

Kungs no 2. ist. Ģenerāļa kungs, ģenerāļa kungs, cienītā kundze, lūk! (*1. istabas kungs ar kundzi lūkojas virzienā, kurp rāda kungs no 2. istabas.*)

Kungs no 1. ist. Viens kungs apstādina auto.

Kundze no 1. ist. Pie zirgu tramvaja.

Alma. Tas ir kungs no 5. istabas.

Kungs no 2. ist. Runā ar kārtībniekiem.

Kundze no 1. ist. Ļaudis to neredz.

Alma. Tūlīt viņu apcietinās — tūlīt. Ko? Viņu neapcietina? Nē, taisni otrādi, — viņš slepus dod zīmi kārtībniekiem — un tad steidzīgi aizbrauc, — sapulci slēdz — ļaudis izklīst.

Kungs no 1. ist. Tā vajag!

Kundze no 1. ist. Ha, ha! Beidzot!

Kungs no 2. ist. Pareizi!

Paliek klusu. Lepni no 5. istabas atgriežas Leimaņa kundze.

Leimaņa kundze. Direktora kungs maksu par istabu un ēdieniem atstājis uz galda. Viņš zina, ko dara. (*Pret Almu, salti.*) Nav aizmirsis pat jūs — nolicis jums divus latus 5. istabā augļu traukā, — ejiet, paņemiet savu dzeramnaudu — un kautieties zaimot džentlmeni! (*Pašapmierināti, pret pansionariem.*) Manā pansijā nekad nekas negodīgs nenotiek!

Alma. Bet pasakiet, — kas te ir godīgs? Šīs bildes? «Darbs ceļ vīru»? «Kas santimu nekrāj, pie lata netiek»? Nē, šīs bildes jau sen vairs nav godīgas.

Leimaņa kundze (*lepni*). Ko jūs te nīrgājaties! Atstājiet manu māju! (*Nicinoši.*) Vai dzirdat, nekrietnā sievietē?

Alma. Cienītā kundze, noņemiet šīs bildes! Viņu uzraksti bezkaunīgi melo. Vai tad «darbs ceļ vīru»? Tam es vairs neticu, jo vēl šodien mēs visi pārlicinājāmies, ka vislepnāk dzīvo un visvairāk tiek godāts šis kungs, kas nekā nedara. Vai tā nav? Tāpat ar «santimu» neviens pie «lata» netiek — vai ne? — un, ja tiek pie «lata», tad to nolaupa tie ļaudis, kas dzīvē tālu tikuši uz priekšu — un neviens tur nekā nevar darīt. Novāciet arī šīs grāmatas, cienītā kundze! Lūdzu, dariet to! Nemaldiniet savu mazgadīgo krustmeitu! Jūs man devāt padomu mācīties, lai es dzīvē tālāk tiktu uz priekšu. Bet, kundze, jūs nezināt, ka

es jau reiz biju tik vientiesīga — čakli mācījos, lasīju grāmatas, beidzu ģimnaziju, apmeklēju universitāti — un tomēr tālāk par kalponi neesmu tikusi. (*Kungam no 2. istabas.*) Turpretim jūs, cienītais kungs, no grāmatām bēgat kā vilks no uguns un tomēr valdāt pār veselu departamentu! — Tādēļ prom šos maldīgos uzrakstus!

Kungs no 1. ist. Disciplināro reglamentu — lūk, kādu grāmatu jums vajadzētu no galvas iemācīties, jūs, skolotā kalpone!

Kundze no 1. ist. Nerunā ar viņu!

Kungs no 2. ist. (*atņem elpu, Leimaņa kundzei*). Kundze, es atstāju jūsu pansiju! (*Grib iet prom. Leimaņa kundze viņu aiztur.*)

Leimaņa kundze (*izmisusi*). Cienītais kungs! Lūdzu, neņemiet nopietni viņas lamuvārdus! Cik nepatīkami! (*Kungs no 2. istabas paliek pie verandas durvīm ļoti uztraukts stāvēt, slauka pieri ar kabatas lakatiņu, rausta apkakli, it kā elpas trūktu. Arī kundze no 1. istabas gatavojas iet prom.*) Cienītā kundze! Cik es esmu nelaimīga! Lūdzu atvainot! Tūlīt pasniegs pusdienas! (*Sabrūk krēslā.*) Alma — Alma, kas to būtu domājis, — mana pansija, mana pansija — ak vai, ak vai! (*Klusi raud.*)

Kundze no 1. ist. (*līdzjūtīgi*). Nabaga Leimaņa kundze!

Alma. Es eju, Leimaņa kundze, bet, pirms aizeju, es izkliežu savu prieku, ka man vairs nav jāpienes jums ēdieni, ledus pūšļi, termofori, ka es esmu brīva no servjetēm, mušpapīriem, dzeramnaudām!

Kungs no 2. ist. Badā jūs mirsiet, truļus stumsiet, patversmēs gulēsiet — lūk, jūsu brīvība!

Alma. Jā, jā... pareizi... ir vēl kaut kas ļaunāks par mušpapīriem, servjetēm, dzeramnaudām! Tā ir darba meklēšana, veltīga darba meklēšana bez ieteikšanas rakstiem un ar spožu diplomu kabatā. Reiz man pavisam neveicās — un tad es vēl biju jauna un vesela; kā tad lai man tagad veicas, kad esmu kļuvusi vecāka un slima — ar tik nožēlojamām, tik nelīgām plaušām!... Skola, grāmatas un viņu gudrības man nekad nav noderējušas. Tās, protams, nederēs arī tagad. Bet pat darbaspēks, kuru esmu zaudējusi, man vairs nelīdzēs. Un vēl mazāk līdzēs visas šīs krietnās, vecās, slavenās pamācības! (*Rāda bildes ar uzrakstiem «Darbs ceļ vīru», «Kas santimu ne-*

krāj, pie lata netiek». Pa dārzu nāk Andrejs ar pudeli rokās. Ļoti uztraukts.)

A n d r e j s (skaļi kliedz). Nolādētā pansija! Riebīgās «Meža šalkas»! (Nostājas pie verandas durvīm, nikni, paceldams pudeli.) Leimaņa kundze! Leimaņa kundze!

(Pansionari satrūkstas, neizpratnē lūkojas Andrejā.)

L e i m a ņ a k u n d z e. Kas ir? Ko jūs gribat? Ko jūs klaiņājat?

A n d r e j s (draudoši). Kas ir šai pudelē?

L e i m a ņ a k u n d z e (caur raudām). Pa-o-diet!

A n d r e j s (paož, kliedz). Terpentins!

L e i m a ņ a k u n d z e. Pret blaktīm!

A n d r e j s. Negēliba!

L e i m a ņ a k u n d z e. Ko?!

A n d r e j s. Kas uzdrošinājās apgānīt šo pudeli? (Draudoši lūkojas Leimaņa kundzē. Tā rausta neizpratnē plecus. Tad Andrejs uzlūko Almu, kliedz.) Jūs? Blakus samazgu spainim es viņu atradu!

A l m a. Es šo pudeli noliku pie savas gultas.

L e i m a ņ a k u n d z e. Un, tā kā man vajadzēja, es paņēmu.

A n d r e j s. Nekad vairs nenākšu «Meža šalkās» strādāt! Atsakos no maksas par verandas stikliem! Es viņus atkal izdauzīšu! Nolādētā pansija! Tāda nejēdzība! (Izlej nikni un strauji terpentinu no pudeles uz grīdas. Alma sniedz roku Andrejam un to spēcīgi sakrata, tad paņem pudeli. Andrejs gaiši smaida. Leimaņa kundze raud. Pansionari rausta plecus pārsteigumā.)

Prīekšskars.

TREŠAIS CĒLIENS

Neliela, sīkpilsoņu gaumē iekārtota istaba. Pretī logs. Pa kreisi un labi durvis. Pie loga galds ar krēsliem. Uz galda puķpods ar «lauztām sirdīm». Pa labi gulta. Virs gultas pie sienas plaukts ar dažādām pudelēm, māla figurām, izbāztiem putniem. Pa kreisi drēbju pakaramais ar drēbēm. Istabas kaktos čemodani, dažādas mucas, lādes. Vidū rindā novietotas svaru bumbas. Logā slīpi iespīd sarkandzeltena pievakara saule.

Māte rūpīgi aplej puķpodu ar «lauztām sirdīm». Juris, izmeties strīpainā jūrnieku kreklā — bez piedurknēm ar nicināšanu sejā cilā svaru bumbas — vienu pēc otras: no mazākās līdz lielākai. Beidzot grib celt vislielāko, nopūlas, bet nevar.

Juris (*pilns apbrīnošanas*). Tā tik ir bumba! (*Aprauga vidukli.*) Nav jau vairs spēka.

Māte. Sastapi Almu?

Juris. Būtu ko ieēdis, tad jau gan varētu.

Māte. Es tev prasu, — vai sastapi Almu?

Juris. Ko, Almu? Labāk nepiemini viņu! Tā ir gan māsa!

Māte. Nu, nu?

Juris (*pikti*). Kas par «nu»? Biju pansijā. Sastapu. Un nekā nedabūju. (*Veltīgi mēģina atkal pacelt lielo svaru bumbu. Gurdī ienāk Alma ar pudeli un sainī rokās. Sainī nomet uz grīdas, pudeli noliek uz galda. Nevarīgi nosēžas tuvākā krēslā.*)

Māte. Sasodītā pudele!

Alma (*nopietni*). Brīnišķā pudele!

Juris (*piesteidzas pie saiņa, aptausta to*).

Alma. Liec to sainī mierā!

Juris. Atnesi kaut ko? (*Rakņājas sainī.*)

Alma. Rokas nost, ielas puika tāds!

Juris. Zeķes, netīra veļa, lupatas, lupatas vien!

Alma. Tā ir visa mana manta.

Māte (*uzmanīgi vēro Almu*). Kāda tu izskaties!

Alma (*pieceļas*). Esmu atlaista!

Māte. Ko?

Jurī s. Kas?

Mā t e. Kādēļ?

Al m a. Tādēļ, ka esmu slima, tādēļ, ka zogu, tādēļ, ka lamājos ar pansionariem!

Jurī s strauji iekrīt gultā, skatās griestos un svilpo.

Mā t e (*Almai*). Ak tu bezgode! Ko tu esi izdarījusi! Ko nu iesāksim? Kā nu dzīvosim? Ak vai, ak vai!

Jurī s. Vecen, vai būsi mierā! Aplej labāk savu puķi!

Al m a. Varbūt Kalējs man palīdzēs, kaut gan arī viņš nav nekāds bagātnieks.

Mā t e. Ā, nu es saprotu, nu es visu saprotu! Tas, lūk, ir tas, kas tevi samācījis lamāties! Tas, lūk, ir tas! — Nolādētais nelietis!

Jurī s { (*reizē*) } Negaudo!
Al m a { } Klusu!

Mā t e. Labi, labi, — es nekad vairs nerunāšu — iešu ubagot un, ja neviens nekā nedos, tad zinu, ko darīt!

Jurī s (*rāda pudeli, kas atrodas plauktā virs gultas*). Vecen, vai redzi to pudeli. (*Zobgalīgi.*) Tās ir ziepjuzāles!

Mā t e. Nu cits jau vairs mums nekas neatliek, cits nekas, — ak vai, ak vai! (*Nosēžas pie galda, galvu atspiež pret rokām. Pie durvīm klauvē.*)

Al m a. Jā! (*Jurim klusu.*) Celies augšā, nevalsties! (*Jurī s gausi pieceļas, sēž gultā. Pārdevējs atver durvis.*)

Pārdevējs. Drīkstu ieiet? Uz vienu mirkli. (*Ienāk istabā.*)

Al m a. Lūdzu, lūdzu!

Pārdevējs (*domīgi*). Hm.

Al m a. Piesēdiet! (*Pasniedz krēslu.*)

Pārdevējs. Paldies! (*Nosēžas.*) Hm.

Al m a. Vai ļaunas ziņas?

Pārdevējs. Sikumi... jā... bet nepatīkami... (*Paskatās Jurī, tas vientiesīgi uzlūko pārdevēju.*)

Mā t e (*rādīdama uz Jurī*). Nu tad jau tas lempis būs atkal kaut ko pastrādājis!

Jurī s (*padraud mātei ar pirkstu*). Es tev!

Pārdevējs. Alma... es jūs ļoti cienu... man jūs žēl... bet es nevaru klusēt! (*Strauji pieceļas.*) Akmeņiem jābrēc! (*Piesteidzas pie loga.*) Lūk, skatieties! (*Alma pienāk nedroši pie loga.*) Šī jaunā ābelīte...

Alma. Izrauta...

Pārdevējs. Ar visām saknēm!

Māte (*Jurim*). Palaidnis!

Alma. Ko tu esi izdarījis!

Alma. Atbildi!

Juris (*vientiesīgi*). Tāds kociņš bija — piegāju, paskatījos — pa zariem lien tārpī, — drusku pakratīju, — goda vārds, tikai vienu pirkstu pieliku un — ka tevi kociņ! — ārā ar visām saknēm!

Pārdevējs (*pēkšņās dusmās paceļ dūri*). Nelie... (*Sa-valdās.*) Jā, Alma, jūs un māte varat pie manis dzīvot kaut vai visu mūžu, bet šis puisis...

Alma. Atvainojies! Nolūdzies!

Māte. Noskūpstī roku!

Juris (*gausi pieceļas, ar pārspīlētu uzsvāru*). At-vai-no-jos! (*Stīvi palokās pret pārdevēju, tad noiet sāņus un nosēžas uz vienas mucas.*)

Alma. Tāds kauns!

Pārdevējs. Nu, kas padarīts, padarīts, — ko tur lai dara!

Alma. Es atlīdzināšu!

Pārdevējs. Ko nul' Nieki! (*Nomierinājies, grib iet prom.*) Ak tā — Kalējs esot apjautājies manam kaimiņam, kur jūs dzīvojot, — kuru katru brīdi viņš var ierasties. (*Pie durvīm.*) Tikai neņemiet ļaunā, ka es tā. (*Alma tam laipni māj ar roku. Pārdevējs prom. Alma priecīgi un žigli uzpoš istabu: drēbju sāni iemet pagultē, uzklāj gultu, nokopj galdu. Juris zobgalīgi, māte pikti vēro Almu.*)

Alma (*Jurim*). Novāc tās svaru bumbas! (*Juris vilcinādams novieto svaru bumbas istabas kaktā.*) Un tu, māt, savas drēbes.

Māte. Ko tu te grozies? Ko tu te āksties?

Juris (*nostājas istabas vidū, izsmejoši*). Ak, cik jauki! Istaba kā konfekte.

Alma (*priecīgi*). Edgars nāks! Tūlīt nāks Edgars!

Māte. Ak tad tādēļ viss tas! — Ak tad viņa dēļ! — Tū! (*Izaicinoši atstāj istabu. Pie durvīm klauvē. Juris smeļ un veikli izlec pa logu.*)

Alma. Iekšā! (*Ienāk Andrejs.*)

Andrejs (*lūkojas apkārt*). Vai te nav... nē, nav...

Alma. Jūs laikam...

A n d r e j s. Pie tā kioska kungs. (*Alma vairs viņu neievēro, paņem vienu divieli, spodrīna liksmi logu. Andrejs seko tai ar acīm.*)

A l m a (*palūkojas ārā*). Cik plaša kviešu druva ap šo māju! Pilna sarkanām magonēm.

A n d r e j s (*nedroši*). Alma!

A l m a. Pagalmā liels vilku suns zīdī gluži melnu runcīti.

A n d r e j s (*pavisam nedroši*). Alma, jūs man patīkat, ļoti patīkat...

A l m a (*nevērīgi*). Ko jūs teicāt?

A n d r e j s (*skaļi un droši*). Es teicu, ka neieredzu jūs! (*Strauji prom.*)

A l m a (*sīrsnīgi smejas*). Ha, ha, ha!

Smieklī jautas ar skaļām auto sirenām. Iestaidzas J u r i s. Tam seko māte.

J u r i s. Auto!

M ā t e. Varens auto!

J u r i s. Kā lokomotive — astoņcilindru!

A l m a. Kas par auto? Kur?

J u r i s. Pagalmā...

M ā t e. Tepat...

J u r i s, m ā t e (*reizē*). Pie mājas!

M ā t e. Izkāpa lepns kungs — nepazinām.

J u r i s. Dzirdēju, ka prasa pēc tevis.

A l m a. Man nav nekādas daļas gar šādiem kungiem. (*Durvis pā labi veras.*)

M ā t e. Tsss — tur jau nāk! (*Steidzīgi sakārtojas. Droši un pašapzinīgi ienāk E d g a r s K a l ē j s pelēkā platmalē, elegantā tumšā uzvalkā, baltu neļķi pogcaurumā. Rokās vairākas lielas kārbas. Smaida. Kārbas noliek uz gultas. Cepuri nosviež uz galda. Mati briljantinēti, gludi pieglauti. Klātesošie ļoti pārsteigti viņu uzlūko. Ienācējs acīm redzot ļoti apmierināts ar sasniegto efektu.*)

K a l ē j s. Sveiki! Labvakar, Alma!

A l m a (*pusneapzinīgi*). Tu... Edgar?...

M ā t e. Edgars Kalējs?!

J u r i s. Ko brīnāties? (*Pie sevis.*) Kā muļķes.

K a l ē j s. Jā, tas es esmu. (*Pie loga.*) Nāc, Alma, paskaties, — tas ir mans autol

M ā t e. Jūsu?!

K a l ē j s. Jā.

Alma (*pusneapzinīgi*). Melns auto, pelēka platmale, tumšs uzvalks, nelķe...

Kalējs. Drēbes jau stipri pārvērš cilvēku.

Alma. Tu biji tik noputējis... vienkāršs...

Kalējs. Un nevienam ne prātā nevarēja ienākt, ka esmu bankas direktors, turīgs vīrs, kas savu stāvokli ieguvis, desmit gadus nemitīgi strādādams vispārības labā. (*Visi pārsteigti klusē, nevar attapties, tikai Kalējs laimīgi smaida, visā pilnībā priecādamies par šo brīdi. Pēkšņi noteikti, strauji.*) Un nu pie lietas. Būšu īss. Brauciet jūs visi man tūlī līdz uz pilsētu!

Māte. Tas ir, — kā jūs to domājat, Kalēja kungs?

Kalējs. Ceru, jūs mani saprotat? Es domāju nopietni, kundze. Alma varēs atpūsties, turpināt studijas, izklaidēties. Jurim izgādāšu piemērotu noģarbošanos uz kuģiem.

Juris. Es gribētu, lai man iedāvina havajiešu ģitari.

Māte (*klusu, Jurim*). Nekauņa!

Kalējs. Ha, ha, ha, — to tu dabūsi. (*Mātei.*) Un jūs, cienītā kundze, varēsiet patrenkāt kalpones pa māju. (*Iet uz durvju pusi.*) Iziešu sakārtot savu auto pilsētas braucienam. (*Atceras kārbas. Paņem tās.*) Un te — mazas dāvanas Almai, — kas nu bija pašlaik pie rokas... (*Attaisa kārbas.*) Koķeta cepurīte... brūns lācītis... lelle Marlēna... ha, ha, ha... Kā patīk? (*Paģroza dāvanas rokās, tad noliek uz galda.*) Sagatavojieties! Tūlīt atgriezīšos! (*Prom. Vienu brīdi klātesošie klusē. Tad māte sāk plaši smaidīt. Cilā ar Juri dāvanas, strīdēdamies un ņemdami tās viens otram nost. Māte paņem eleganto cepurīti, uzmanīgi to apskata.*)

Māte. Smalka, ļoti smalka — labākais materials, — pag, oderē ir firmas zīme. (*Meklē brilles, atrod tās, uzliek, burto.*) Nu kā tad — lepnākais pilsētas veikals — tai būs krietna cena. (*Uzliek cepurīti Almai galvā, smaida pa visu seju, tad iedod lelli un lācīti, — Alma visu, ko dod, neapzinīgi saņem.*) Brīnum jauki! Prieks skatīties! Un lelle, lācītis! Nu ņem tak! Smieklīgi, vai ne? — Lielam, vecam cilvēkam dāvināt tādus niekus! Bet cik tas mīlīgs, šis lācītis, cik mīksts! Labākais materials. Tam ir cena! Vai nu esi apmierināta, ko? Jā, palīgs istā brīdī. Es jau teicu, ka Kalējs ir čakls zēns. Agrāk viņš tikai bija pārāk nabags. Alma, nu saki kaut ko! Vai tu esi mēma?

Alma. Māt, es nevaru parunāt!

Juris. Ja es būtu sieviete, es precētu tikai kapteini vai rēderu.

Māte (*Jurim*). Ko tu te runā niekus! Kas tas ir — kapteinis? Vecs ronis — vairāk nekas! (*Juris nicinoši paskatās mātē un aiziet prom.*) Bet tāds direktors, kas apstaigā sapulces un runā, kamēr simtiem muļķu klausās, — tas tik mūsu laikos var kļūt pie īstas labklājības. Un tāds tagad ir Kalējs. Viņš ir gājis pareizu ceļu, vai ne? Nu runā beidzot, saki kaut ko!

Alma (*klusu*). Māt, tu līdz šim nevarēji ciest Kalēju.

Māte. Pareizi. Bet nu viņš pavisam cits cilvēks.

Alma. Protams. Reiz viņš tev paņēma pusrubli. Tagad — atceries, kā tu liki man un Jurim jau agrā bērnībā māla zilonīti krāt kapeiku pie kapeikas — tās nu ir piesavinājies Kalējs.

Māte. To tik ļaudis tā izrunājuši.

Alma. Un vai tu zini, kā Kalējs apgājies ar vienu meiteni?

Māte. Zinu jau, zinu! Tādos gadījumos pašas sievietes arvien vainīgas. (*Piemiedz acis.*) Ar vīriešiem tas citādi. Uz to jāskatās mazliet caur pirkstiem.

Alma. Un viena slimība arī viņam esot.

Māte. Kā tad tu to tik labi zini? Nieki! Nedziedējamas jau nemaz tās slimības nav. Ko trakos jaunības gados visu neizdarā! Tavš tēvs arī... bet es...

Alma. Un tu esi māte, mana māte! Tā esot mātes gādība par méituli! Jauka morale, siltā ģimenes klēpja morale! Veco labo laiku morale! Pusrubli, kuru Kalējs tev paņēma kā jauns zēns, tu divdesmit divus gadus nevarēji aizmirst; 50 000 rubļi tev nav nekas! Kad Kalējs kā nabaga students pāris reizes mani pavadīja no teatra mājās, tu viņu nolamāji par meitu mednieku. Tagad, kad viņš kā bankas direktors pērk sievietes kā precī, tu viņu nostādi gandrīz vai par paraugu visai sabiedrībai. Un kādēļ? Tikai tādēļ, ka viņš, sabiedrības stulbumu izmantodams, kļuvis par tās vadoni un aplaupītāju. Es nekad nevarēju iedomāties, ka tāda ir mana māte! Cik zemi, cik pretīgi!

Māte (*zemu klanās*). Paldies, mīļā, labā meit, paldies par skaistiem vārdiem, sirsnīgs paldies! (*Noteikti.*) Vienalga, kā tas arī nebūtu, bet tu grēkotu, ja atraidītu savu laimi! To tu nedarīsi, mīļā meit, to tu nedarīsi, vai ne? Atceries, kā tev ir gājis; atceries, kā man, kā Jurim! Sirds sāp, kad iedomājos, ka tu visu skolu izgāji vienā kleitā, ka tu ēdi sausu maizi; tāpat Juris citu neko nav redzējis kā katlu ugunis un ogles; arī mans

mūžs nav bijis vieglais. Ņem to vērā, meit, — tagad tu varētu mūsu dzīvi darīt jauku, ļoti jauku!

Ātri ienāk Kalējs.

Māte (*Almai, čukst*): Nesaki viņam, ka tu biji kalpone!

Kalējs (*aplūko Almu*). Nu tas tik ir ko vērts! Tā, tā — mazliet uz vienas auss, — lieliski! Kāda eleganta galviņa!! Un mati! Zelta viļņi! (*Berzē rokas, strauji, uz mudinoši.*) Auto sakārtots. Varam doties ceļā!

Māte. Mēs esam gatavi, Kalēja kungs! (*Ar uzsvaru, zīmīgi.*) Mēs esam ar mieru!

Kalējs. Pateicos, kundze! (*Sarokojas ar māti.*) Cik es esmu laimīgs! Tad nu ķersimies pie jūsu mantām. (*Meklē ar acīm, ko ņemt.*)

Māte. Te, Kalēja kungs, te, te! (*Rāda čemodanus.*)

Alma. Ak tad tu esi tas izlepušais, lepnais kungs — kungs no 5. istabas! Bankas apzadzējs, mazās Jetes draugs — tu tas esi!

Māte. Kalēja kungs, Kalēja kungs, neklausieties, ko viņa runā! Lūdzu, neklausieties!

Kalējs (*manāmi uztraukts*). Kas tā par 5. istabu? Es nekā nesaprotu! (*Apvainots.*) Tu esi netaisna pret mani.

Māte (*Almai, čukst draudoši*). Vai tu klusēsi, tu, tu... (*Meklē lamuvārdu.*)

Alma. Tu — zemnieku ķērājs pie sešu krustu akmeņa! Ak tad tu esi tas!

Kalējs (*mīrkli apjūk, bet ātri attopas*). Visādi daudzas sacēla skandalu — vajadzēja tos aiztrenkt. Pēc tam peldvietas izbūves komiteja piesprieda lielu sumu, tāpat jaunsaimnieki, vecsaimnieki un arī strādnieki ziedoja savus santimus par labu šī akmens izdaiļošanai. Tas ir mans nopelns!

Alma. Edgar Kalēj, nepaies ne stunda, kad jau visa šī sešu krustu lieta būs kļuvusi par bezkaunību, aferu, izsmieklu! Tagad es tevi pazīstu. Visus zemnieku un strādnieku ziedojumus, visas peldvietas izbūves komitejas piešķirtās sumas ja ne šodien, tad rīt tu jau būsi izšķiedis. Atzīsties, — tā notiks, Edgar Kalēj, vai ne? Un pašu sešu krustu akmeni, ja tas tev būs izdevīgi, tu nekautrēsies iemūrēt pamatos savas muižas jaunai kūtij. Jā, gudrs esi tu gan, — zemnieki ies gar šo sešu krustu akmeni, pacels dūri un nikni kliegs — nolādētie baroni! — un aizmirsīs,

ka tiem radies jauns kaklakungs. Tu neesi labāks par šiem veciem kungiem, nē, Edgar Kalēj! Kauns tai sabiedrībai, kurā tu varēji rasties! Kauns tām skolām, kuras tevi mācījušas! — Man riebļ tavas dāvanas, tavi lācīši (*met to Kalējam pie kājām*), tavas lelles (*met lelli*), man riebļ šīs elegantās cepurītes (*norauj cepuri no galvas un nomet to Kalējam pie kājām*)! Ej! Vai dzirdi? Ātrāk! Prom! Prom! Prom!

Kalējs ļoti pārsteigts, tad it kā atjēdzas, ātrās dūsmās strauji dodas prom pāri lācītim, lelei, cepurei.

Māte (*Almai, kļiedz*). Pērt tevi vajadzētu, tu zoss, pērt, kamēr tu nāktu pie prāta! (*Kalējam.*) Pagaidiet, Kalēja kungs, pagaidiet!

Abi prom. Mirkli Alma kā reibonī klausās troksnī aiz durvīm, atbalstās pret gaidu. Klusums. Tad viegli un steidzīgi ienāk Jete.

Jete (*mazliet pārsteigta*). Alma? ... Jūs? ... (*Nelaimīga.*) Alma, Alma! Nav, it nekur nav! Ko es skrēju, ko es meklēju, — velti! Nav un nav! Mans draugs tik noskumis, tik nelaimīgs — tā dāma viņu apbēdinājusi, — bet es nevaru viņu atrast, it nekur nevaru atrast to dāmu, pie kuras bija mans draugs ...

Alma. Ko tad jūs gribat viņai teikt?

Jete. Man viņai jāteic kaut kas ļoti ļoti svarīgs — bet nu jau par vēlu.

Alma. Gribat to dāmu nolamāt, piekaut, nogalināt?

Jete. Es gribēju viņai pateikt, lai tā apgērbļ gaišzīlu kreklu, jo mans draugs ļoti mīļ gaišzīlus kreklus. (*Ierauga lelli, lācīti, cepuri.*) Nabaga lācītis! Nabaga lelle! Nabaga cepurītel (*Paceļ, noliek uz gultas, pati nosēžas gultā, noņem savu cepuri, uzliek otru — paskatās rokas somas spoguļi, ļoti apmierināta, tad saņem rokās lācīti.*) Manu pinkaini! Mazais, brūnais tūļa! (*Skūpstā to, tad atstumļ no sevis.*) Nē, ko es saku — bezgodis, nekauņa — vairāk nekas, — neuzmācies man! Tu zini, ka es nemīļu pinkainus purnus! (*Paņem lelli.*) Un jūs nemaz neesiet tik blazēta, Marlēna! Kas tas par splīnu? Apprecieties, tad vīrs jums dos baltu vizitkarti; pretējā gadījumā policija dāvinās jums dzeltenu vizitkarti, jā, daiļā Marlēna! (*Nosēdina lelli uz gultas.*)

Alma. Pietiekl Jete, sakiel man, — kas palīdz sievietēm, ja tās redz, ka viņu labākie draugi ir negēļi?

J e t e (*jautri, vientiesīgi*). Ziepjuzāles! (*Rotaļājas ar lelli un lācīti.*)

A l m a. Ja visas vecāku un skolas gudrības un pamācības izrādās pilnas pretrunām, liekulībām, meliem, — kas tad palīdz?

J e t e (*tāpat*). Ziepjuzāles. (*Noskūpstā lācīti.*)

A l m a. Ja sieviete redz, ka viņa neglābjami slima, ka viņai jāiet bojā, — sakiet, Jete, — kas tad tai palīdz?

J e t e (*tāpat*). Ziepjuzāles. (*Noskūpstā lelli.*)

A l m a. Jūs esat muļķe, liela muļķe, nabaga mazā Jete! Nēmiēt lelli, nēmiēt lācīti un ejiet drusku pastaigāt zem jaunām ābelēm, lūdzu, zem ābelēm. (*Dod Jetei lelli un lācīti un stumj to ārā pa durvīm.*)

J e t e. Labi, Alma. Iesim, Marlēna, iesim, pinkaini, — iesim — iesim... (*Prom. Alma noteikti un ātri pieiet pie plaukta virs gultas, paņem ziepjuzāļu pudeli, pūlas attaisīt to vaļā. Ienāk A n d r e j s. Acumirkli saprot visu.*)

A n d r e j s (*skaļi kliedz*). Glēvule! Zaķapastala! Zoss! Rokas nost! (*Alma apjūk, tad atjēdzas.*)

A l m a. Prom! Sargieties! Acīs iegāzīšu! (*Andrejs tai tuvojas satver pudeli.*)

A n d r e j s. Vai tādu pudeli es tev devu? Ko? Riebīgā pudele — mēsls — tū! (*Strauji izsviež pudeli pa logu. Asi uzlūko Almu.*) Tā ir gan varone! Tik vien tās gudrības! Brīnums! Jaunu pasauli atklājusi! Skaties, kāda nav!

A l m a (*ļauri*). Kas jūs esat? Ko jūs gribat? Ko jūs lamājaties? Kas jums par daļu?

A n d r e j s. Kas man par daļu, — ak tā — kas man par daļu?! Kā tad tā nav mana daļa, tu muļķe, tu tupeļu varone, tu, tu, tu... (*Vēl skaļāk.*) Tu esi mana s i e v a, velns lai parauj! (*Satver Almai stingri abas rokas.*)

A l m a. Ha, ha, ha! Laidiet vaļā manas rokas!

A n d r e j s (*kliedz*). Klusu!

A l m a (*galīgi apjūk*). Tā nevar... Kā jūs tā... ko jūs!...

A n d r e j s. Prom! Uz pilsētu! Nāc! Ar māti un brāli!

A l m a (*nevarīgi*). Es nezinu...

A n d r e j s. Uz pilsētu, saproti, — ar mani! Tūlīt!

Alma (*it kā piekāpdamās*). Bet es esmu slima.

Andrejs. Drīz tu būsi vesela.

Alma. Man elpa gārdz. Vai tev tas neriebsies?

Andrejs. Tas nekas. Drīz tava elpa būs viegla kā bērnam.

Alma. Man brižam mugura sāp.

Andrejs. Es glāstīšu tavu muguru.

Alma. Es šad un tad klepoju. Citas sievas dzied.

Andrejs. Lai viņas dzied! Tu kleposi, un es tevi ārstēšu.

Alma. Man bail, ka tik tev tas viss ar laiku neapnīk.

Andrejs. Ar laiku jau tev tas viss pāries!

Alma. Nē, tad tā būs neticami jauka dzīve!

Andrejs. Protams.

Alma. Bet es tikai par sevi vien! Kā tev? Vai tu esi vesels?
(*Pieliek roku Andrejam pie krūtīm.*) Kā tavas plaušas?

Andrejs. Kā plēšas.

Alma. Sirds?

Andrejs. Kā pulkstenis.

Alma. Ēstgriba?

Andrejs. Kā vilkam.

Alma. Spēks?

Andrejs. Kā lācim.

Alma (*apskurbusi priekā*). Cik tas ir brīnum jauki, kad cilvēks ir pilnīgi vesels! (*Līksmi.*) Māt, Juri, Jete, pārdevēja kungs!

Andrejs (*tāpat*). Pārdevēja kungs, pārdevēja kungs! Jete, Juri, māt!

Strauji ienāk Juris, bez vārda runas pieiet pie lielākās svaru bumbas, viegli to paceļ sev virs galvas.

Juris. Es iestādīju izrauto ābelīti. Pārdevējs mani pacienāja — nu ziniet — ar to «spēka zupu» — rupjmaizes zupu. Krietni pieēdos. Pēc tam es viņam nodziedāju vienu angļu dziesmiņu, ko iemācījos Mančestrā — «Vecās Anglijas rostbifs». (*Cilā svaru bumbas. Pavisam klusu, bet izaicinoši pie sevis kaut kādu korāli dziedādama, ienāk māte, pieiet pie galda, rīkojas ap puķpodu. Neviens viņu neievēro.*)

Alma (*priecīgi*). Juri, sakārto vecos čemodanus!

A n d r e j s (*palūkojas kabatas pulkstenī*). Nav ko kavēties! Zirgu tramvajs drīz dosies uz pilsētu. (*Palūkojas logā.*) Kaspars jau aizjūgts...

A l m a (*arī palūkojas logā*). Dauza pakavus.

A n d r e j s. Slīdes dun līdz pašam egļu mežam. (*Jurim.*) Vai čemodani jau sakārtoti?

J u r i s (*nopliķē svaru bumbu*). Še tev pa to apaļo vaigul (*Noliek svaru bumbu pie citām, uzliek jūrnieka cepuri galvā. Andrejam, rādīdams uz čemodaniem*). Tie jau nemaz vēl nav izkravāti. (*Saņem lielos, vecmodīgos čemodanus un ieceļ tos istabas vidū.*)

A n d r e j s. Nu tad iesim!

A l m a (*ātri uzliek galvā vienkāršu cepuri, saņem pudeli*). Brīnišķā pudele!

M ā t e (*Jurim*). Juri, dēls, ja es nomirstu, uzliec šo puķi uz mana kapa! (*Rāda «lauztās sirdis». Ienāk J e t e ar lelli un lācīti.*)

J u r i s (*mātei*). Vecen, ņem savu puķpodu un nāc! (*Māte saudzīgi paņem puķpodu.*)

J e t e (*uzlūkodama puķpodu*). Nabaga «lauztās sirdis»!

A l m a (*Andrejam*). Es iešu, iešu ar tevi un izturēšu!

A n d r e j s. Tā vajag runāt.

Alma ar Andreju, māte ar puķpodu rokās, Jete ar lelli un lācīti, Juris, saņēmis lielos, vecmodīgos čemodanus, gatavojas iet prom. Pēkšņi aiz loga atskan šāvieni. Visi satrūkstas. Klausās. Klusums. Otrs šāvieni. Juris pamet čemodanus istabas vidū. Jete uz tiem nosēžas un aizklāj savas ausis ar lāciņa ķepām. Juris izskrien ārā. Māte it kā sargādama ar roku apklāj savu puķpodu. Klusums.

A l m a (*kaut ko atcerēdamās, kā pirmā cēlienā*). «Kāpj otrs — šauj — iekrīt bedrē... (*Atkal šāvieni, bet kaut kur tālāk.*) Kāpj trešais — šauj — iekrīt bedrē... (*Tālumā vēl daži šāvieni.*) Kāpj ceturtais, piektais, sestais — atkal šauj, visi viņi sakrīt bedrē.» (*Skaļi.*) Strādnieki! Zemnieki! Uzmanībul! Senie laiki atgriežas!

Juris redzams logā.

J u r i s (*staro*). Manas rokas — ar asinīm!

A l m a (*izbailēs*). Juri! Juri! (*Grib doties pie loga. Andrejs to aiztur. Māte vēl rūpīgāk aizsargā savu puķpodu. Ienāk p ā r d e v ē j s.*)

Pārdevējs. Sasodītie peldviesi! Cara ģenerālis un vēl
daži kungi — ar montekristo notriekuši sešus baltus baložus!
Juris atkal parādās logā, paceļ baltu, nošautu balodi aiz spārna. Dažas baltas
baloža spalvas kā sniega pārslas krit Jurim uz pleciem.

Andrejs. Tikai baložus?

Pārdevējs. Jā — jo vēl nav medību laiks.

Alma. Bet, kad būs medību laiks, — ko tad šaus?

Priekškars.